

Nyugat-magyarországi Egyetem
Geoinformatikai Kar

Magyarország az Európai Unióban

Szakdolgozat

Konzulens:

dr. Papp Iván
címzettes egyetemi docens

Készítette:

Orsós Petra

Nappali tagozat
Igazgatásszervező szak

Székesfehérvár
2014

NYILATKOZAT

Alulírott **Orsós Petra** (neptun kód: [REDACTED]) jelen nyilatkozat aláírásával kijelentem, hogy a **Magyarország az Európai Unióban** című

szakdolgozat

(a továbbiakban: dolgozat) **önálló munkám**, a dolgozat készítése során betartottam a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. szabályait, valamint az egyetem által előírt, a dolgozat készítésére vonatkozó szabályokat, különösen a hivatkozások és idézések tekintetében¹.

Kijelentem továbbá, hogy a dolgozat készítése során az önálló munka kitétel tekintetében a konzulenszt illetve a feladatot kiadó oktatót **nem tévesztettem meg**.

Jelen nyilatkozat aláírásával tudomásul veszem, hogy amennyiben bizonyítható, hogy a dolgozatot **nem magam készítettem**, vagy a dolgozattal kapcsolatban szerzői jogsértés ténye merül fel, a Nyugat-Magyarországi Egyetem **megtagadja a dolgozat befogadását és ellenem fegyelmi eljárást indíthat**.

A dolgozat befogadásának megtagadása és a fegyelmi eljárás indítása nem érinti a szerzői jogsértés miatti egyéb (polgári jogi, szabálysértési jogi, büntetőjogi) jogkövetkezményeket.

Székesfehérvár, 2014.05.19.

.....
Orsós Petra

Hallgató

Nyugat-magyarországi Egyetem
Geoinformatikai Kar

Szakdolgozat száma: **Ig-234/2013**

¹ 1999. évi LXXVI. tv. 34. § (1) A mű részletét - az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven - a forrás, valamint az ott megjelölt szerző megnevezésével bárki idézheti.

36. § (1) Nyilvánosan tartott előadások és más hasonló művek részletei, valamint politikai beszédek tájékoztatás céljára - a cél által indokolt terjedelemben - szabadon felhasználhatók. Ilyen felhasználás esetén a forrást - a szerző nevével együtt - fel kell tüntetni, hacsak ez lehetetlennek nem bizonyul.

Tartalom

Bevezetés	4
1.Integrációs törekvések Európa történetében	5
1.1. Megvalósult elképzelések	5
1.1.1. Nagy Károly (768-814)	5
1.1.2. Német- római Birodalom	5
1.1.3. Szent Szövetség	5
1.2. Elképzelt integrációs tervek	6
1.2.1.Podjebrad György- államszövetsége	6
1.2.2. Sully- Nagy Terve	6
1.2.3. Saint- Pierre- Örök béke terve	7
1.2.4. Rousseau- Európai Föderációs terve	7
1.2.5. Immanuel Kant- Örök béke elmélete	8
1.3. Integrációs elméletek	8
1.3.1. Az integráció fogalma	8
1.3.2. Elméletek	8
1.4. Az európai integráció fejlődése	10
1.4.1. Páneurópa- eszme kialakulása	10
1.4.2. Az európai egység történelmi előzményei	12
1.4.3. A Schuman- terv	12
1.4.4.Montánunió	13
1.4.5. A Római Szerződések	13
1.4.6. Az Egyesülési szerződés	14
1.4.7. Az Egységes Európai Okmány	14
1.4.8. A Maastrichti Szerződés	15
1.4.9. Az Amszterdami Szerződés	15
1.4.10. A Nizzai Szerződés	16
1.4.11. A Liszaboni Szerződés	16
1.5. Bővítési folyamatok	17
1.5.1.Írország, Dánia és az Egyesült Királyság csatlakozása	17
1.5.2. Bővülés a mediterrán országokkal	17
1.5.3. Kelet-Németország taggá válása	17
1.5.4. A bővülés újabb hulláma	18
1.5.5. A Keleti bővítés	18
1.5.6. Az EU napjainkban	18

1.5.7. Az integráció egymást követő szintjei	19
2. Magyarország Európai Unióhoz történő csatlakozásának folyamata	20
2.1 Magyarország helyzete a II. világháború után	20
2.2. Magyarország és az Európai Közösség	20
2.2.1. Kísérletek a kapcsolatok rendezésére	20
2.2.2. A viszony normalizálása	21
2.2.3. A kereskedelmi és együttműködési megállapodás	22
2.3. A PHARE Program	23
2.4. Magyarország társulása az EK-val	24
2.5. A visegrádi országok	26
2.6. Az EU készségének kinyilvánítása	26
2.7. A koppenhágai kritériumok	27
2.8. A tagjelöltek kiválasztása	28
2.9. Kérdőív és ország vélemények	29
2.10. Az AGENDA 2000	30
2.11. A csatlakozási folyamat elindítása	31
2.12. Az intézményi és döntéshozatali kérdések	32
2.13. Az utolsó lépések a csatlakozáshoz	33
2.14. A csatlakozás	34
3. Magyarország beilleszkedése az EU rendszerébe	35
3.1. A környezetvédelem	35
3.1.1. A kezdetek	35
3.1.2. A környezetvédelem alapelvei	36
3.1.3. Az EU környezeti joganyaga	36
3.1.4. A csatlakozó országok feladatai	37
3.1.5. Magyarország környezetügye a csatlakozás előtt	37
3.1.6. Az EU Bizottságának értékelése Magyarország környezeti helyzetéről a csatlakozás előtt	38
3.1.7. Magyarország tevékenysége a csatlakozási folyamat alatt	38
3.1.8. Magyarország eredményei a csatlakozást követően	39
3.2. Az oktatás	42
3.2.1. A kezdetek	42
3.2.2. Az oktatás és Képzés 2010 program	42
3.2.3. Az élethosszig tartó tanulás	43
3.2.4. Az EU által nyújtott lehetőségek	43
3.2.4.3. Az Erasmus program	45
3.3. A magyar EU- soros elnökség	46

3.3.1. Az elnökség kezdete	46
3.3.2. Az elnökség céljai és eredményei	47
3.4. Váratlan események	48
3.5. A magyar EU- elnökség külső szemmel	49
4. A kötelezettségszegési eljárások	50
4.1. Az eljárás lépései	50
4.2. Folyamatban lévő kötelezettségszegési eljárások Magyarországgal szemben	50
4.3. A megszűnt eljárások	52
4.4. A várható kötelezettségszegési eljárások	53
5. A túlzott deficit eljárás	53
5.1. Az eljárás menete	54
6. Kérdőíves felmérés és elemzése	55
6.1. A kérdőíves felmérés célkitűzései	55
6.2. Hipotézisek	55
6.3. A kérdőív	55
6.4. A kérdőívek kiértékelése	55
6.5. Kiértékelés a kérdőívre adott válaszok alapján	64
Összegzés	66
Felhasznált irodalom:	67
Internetes források:	67

Bevezetés

Szakdolgozatom témájául a következők miatt választottam Magyarország csatlakozásának az Európai Unióhoz való vizsgálatát.

Magyarország már a rendszerváltás előtt közeledett az Európai Unióhoz, ami akkor még Európai Közösség néven volt ismert. Kitartásának gyümölcseként, illetve a rengeteg befektetett munkának eredményeként 2004. május 1-jén sikerült csatlakoznia.

A csatlakozás előtt az ország lakosságának többsége amellett volt, hogy szükséges a taggá válás, hogy egy gazdaságilag fejlett, kulturálisan gazdag, környezettudatos, oktatásilag modern és nem utolsó sorban, egy Európában a helyét megálló Magyarországot tudjunk létrehozni. Az elmúlt időszakban, azonban sokan kritizálták azon döntést, amellyel csatlakoztunk az EU-hoz.

Az emberek csalódottak, mivel úgy gondolják az Európai Unió nem azt nyújtotta, amit ők vártak. Ide sorolnám a több munkalehetőséget, az oktatás színvonalának növelését, a környezet állapotának javítását. Az emberek mostani elzárkózása az EU-tól szerintem nem csak annak köszönhető, hogy az általuk támasztott elvárások nem teljesültek, hanem annak is, hogy nem teljes az ismeretük róla.

Mindezeket figyelembe véve, úgy döntöttem, hogy érdemes lenne e témakört választanom. Az olvasók számára egy áttekintést adhat az Európai Unió kialakulásáról, Magyarország nehézségekkel teli csatlakozásáról, egyes területeken elért eredményeiről, illetve arról, hogy hazánk hogyan is teljesíti a vele szembeni követelményeket. A témaválasztásomat az is indokolta, hogy idén csatlakoztunk tíz éve az Európai Unióhoz.

Feltevéseim igazolására egy kérdőívet is készítettem, amelynek kérdései az Európai Unióhoz való csatlakozáshoz, az EU ismeretéhez és Magyarország EU-n belüli helyzetéhez kapcsolódnak.

1.Integrációs törekvések Európa történetében

1.1. Megvalósult elképzelések

1.1.1. Nagy Károly (768-814)

Nagy Károly hozta létre a középkori Európa első nagy birodalmát, a Frank Birodalmat. Uralkodása alatt meghódította a szászokat, a longobárdokat, az Ibériai- félsziget északi részét, a bajorokat és az avarokat. Birodalma az Atlanti- óceántól az Adriáig, a Duna vonaláig és a z Odera torkolatáig terjedt. Miután 800-ban III. Leó pápa császárrá koronázta leálltak a hódítások, és a birodalmat grófságokra és a határok mentén örgrófságokra osztotta fel. Nagy Károlynak meg voltak a képességei ahhoz, hogy irányítani tudja az általa létrehozott birodalmat, azonban a Frank Birodalom is hódításokkal, más népek leigázásával jött létre, így várható volt, hogy hosszabb távra nem tartható fent, ha nincs megfelelő kezekben. Károly halálát követően fia Jámbor Lajos követte, aki azonban nem tudta az egységet megtartani, így 843-ban a verduni szerződésben felosztotta 3 fia között a birodalmat.¹

1.1.2. A Német- római Birodalom

A birodalom I. Ottó uralkodása alatt jött létre. Legnagyobb kiterjedése azonban V. Károly Habsburg uralkodó idején volt, amikor északról határolta Dánia, illetve a Balti- és az Északi- tenger; keletről, Lengyelország délről és délkeletről pedig a Habsburgok területe. Ez kényszerített egység volt, így nem csoda, hogy 1806. aug. 6-án II. Ferenc lemondásával megszűnt. Szétesésének több oka is volt, de három fő okot említhetünk, az első a reformáció és a háborúk, a második a vesztfáliai béke volt, a harmadik és egyben a legmeghatározóbb Napóleon nyomása volt az austerlitz csata után.²

1.1.3. A Szent Szövetség

A bécsi kongresszus (1814. szeptember- 1815. június 9.) több volt, mint békeszerződés, itt a feudális nagyhatalmak Oroszország, Ausztria és Poroszország megkötötték a Szent Szövetséget, amelyhez a későbbiekben a többi európai ország is csatlakozott, kivéve Ang-

¹ B. Mátyus Gyöngyi- Bori István: Történelem érettségi témavázlatok II. Emelt szinten, 2006, 31-32

² Ujvári Pál: Történelem a 10. évfolyam számára, 2006, 76-77

liát és a pápát. Céljuk a területrendezés mellett az volt, hogy kialakítsanak egy új európai nagyhatalmi rendszert, annak érdekében, hogy fejlesszék a kontinens infrastruktúráját illetve, hogy a további nemzeti mozgalmakat elfojtsák. A későbbiekben, 1833-ban a müncheni szerződés keretében a tagoknak sikerült megegyezniük a kölcsönös katonai segítségnyújtásban. Ez már egy önkéntes társulás volt, de mégis megbukott., melynek három fő oka volt, az egyik a görög szabadságharc volt, a másik a 1848-as forradalmi hullám, a harmadik pedig a krími háború.

1.2. Elképzelt integrációs tervek

1.2.1.Podjebrad György- államszövetsége

Podjebrad György Csehország királya volt. György a pápai elvárásoknak megfelelően engedelmisséget fogadott az egyháznak és magának a pápának, de ezt zárt ajtók mögött tette, mivel tudta, ha támogatói ezt megtudnák, megvonnák az anyagi, szellemi segítségüket. II. Pius pápa viszont azt kérte tegye meg nyilvánosan is. Ebből a szükséghelyzetből bontakozott ki az államszövetség gondolata, amit a király tanácsosa Anton Marini dolgozott ki. Ez az európai szövetség tulajdonképpen egy újabb keresztes hadjáratot jelentett. Látszólagos célja pedig az európai fejedelmek megnyerése volt, név szerint Olaszországé, Franciaországé, Németországé, Spanyolországé, Burgundiáé, Magyarországé és Veneziáé. A hadjáratok a törökök elleni védekezést szolgálnák., a szövetség megalakulása pedig az egyház és a császár jogkörének korlátozását is eredményezte volna. A király valódi célja a szövetség létrehozásával az volt, hogy a pápa szemében kegyessé válhasson, és ne kelljen nyilvánosan is kinyilatkoznia. Erről a szövetségről is elmondható, hogy katonai jellegű lett volna, amely azzal a kötelezettséggel járt volna, hogy a háborúba induló társországot segíteni kellene, valamint kizárta az egymással való harcot. II. Pius azonban ebbe nem egyezett bele, inkább felelevenítette saját keresztes hadjáratát, mivel tudta, ha elfogadná, az ajánlatot azzal gyengítené a Vatikán hatalmát.³

1.2.2. Sully- Nagy Terve

Ez volt talán az egységesítésről a legkedveltebb terv. Sully IV. Henrik francia király főtanácsadója volt. A „Nagy Tervet” 1638-ban publikálta. Ez a terv abban tért el az eddigiek-

³ Jánosi Rita, dr. Törke András István- Plurimus Unum Gondolatok Európa egységéről, Egyetemi tanulmányok- 2008, 26-27

től, hogy az emberek számára valóban kialakíthatónak tűnt, és újra kívánta fogalmazni a kereszténység elfogadott, általános egységét,- a programban Sully javasolta a tizenöt vezető európai keresztény államokból álló tanács felállítását. Feladatuk az volt elméletben, hogy a közös ügyek problémáit megvitassák, közvetítsenek Európa polgári, vallási és politikai ügyeiben. Az elképzelés igen rendkívüli területi változásokat tartalmazott, az elgondolás az Európai birodalmakat megosztotta volna hat örökletes monarchiára: Franciaországra, Spanyolországra, Britanniára, Dániára, Svédországra és Lombardiára. Öt választott monarchiát- a Szent Római Birodalmat, a Pápaságot, Lengyelországot, Magyarországot és Bohémiát-, és négy köztársaságot:- Velencét, Olaszországot, Svájcot és Hollandiát - jelölt: meg. A Tanács hatvanhat, a tagok által delegált küldöttből állt volna. Ez a terv azonban nem valósult meg, az államok nem egyeztek bele. Jean Jacques Rousseau ezzel kapcsolatban azt nyilatkozta, hogy szerinte csak azért nem valósulhatott meg, mert Európa nem volt elég érett rá.⁴

1.2.3. Saint- Pierre- Örök béke terve

A szövetség tizenkilenc európai államból állt volna, amelyben a vitás ügyekben a „Nagy Szövetség” döntött volna, és ha azt bárki megszegné, vitatná azzal szemben eljárhatna a szövetség. Elképzelését Sully terve alapján készítette.

Saint- Pierre viszont tudta, hogy ezt a rendszert csak fokozatosan lehetne kiépíteni a nagysága miatt. Ez a kezdeményezés sem valósult meg.⁵

1.2.4. Rousseau- Európai Föderációs terve

Jean- Jacques Rousseau-t terve elkészítésében Saint- Pierre ötlete motiválta. Rousseau úgy látta, hogy a békét csak úgy lehet Európában megvalósítani, ha létrehoznak egy föderális államot, méghozzá azon az elven, amelynek alapján a különböző nemzetek egyesültek. Rousseau jól látta ennek szükségességét, hiszen Európában igaz, hogy tényleges harcok nem folytak, de hatalmi harcok igen, melyről Rousseau így fogalmazott-„*be kell val-*

⁴ Jánosi Rita, dr. Törke András István, 2008, 53-55

⁵ Jánosi Rita, dr. Törke András István, 2008, 64-65

lanunk, hogy Európa hatalmai háborúban állnak egymással és a különböző egyezmények csupán átmeneti fegyverszünetnek tekinthetők, sem mint valódi békének”⁶.

1.2.5. Immanuel Kant- Örök béke elmélete

Kant is kiadott Örök béke címmel egy kiadványt 1795-ben, de ő a föderáció céljának azt tűzte ki, hogy- „*támogassák és garantálják a független államok és más konföderációs államok szabadságát*”. Alapjául pedig a nemzetközi jog egyetemes elfogadását gondolta.⁷

1.3. Integrációs elméletek

1.3.1. Az integráció fogalma

Az integráció történeti kialakulását megelőzően fontos megismerni a fogalmát, amely így hangzik- az integráció a társadalom szerveződésének folyamata, a társadalmi problémák megoldására összefogás, együttműködés. Az integráció azt a társadalmi folyamatot fejezi ki, amikor integrálással rendelkező egységekből nagyobb egységek jönnek létre. Az integráció jellemzői: az önkéntesség, hatékony együttműködés, egységesülés. Az integrációs folyamatok értelmezhetőek és vizsgálhatóak mikro- és makroregionális szinten.⁸

1.3.2. Integrációs elméletek

1.3.2.1. Liberális elméletek

A liberális elmélet szerint az integrációnak a lényege az áruk, szolgáltatások, termelési tényezők szabad áramlása, azaz a szabad kereskedelem és a szabad verseny érvényesülése. Ide tartoznak a vámunió-elméletek és a közöspiaci- elméletek.

Általánosságban elmondható, hogy a szabad kereskedelemről és a vámunióról milyen előnyök várhatók el:

1. a termelés hatékonyságának megnövekedését
2. méretgazdaságosság jobb kihasználása, illetve a termelés szintjének növekedése

⁶ Bródy Anikó, Dobos Balázs, Orbán István, Solymos Tamás, Záhonyi Krisztina, ELTE-ETTDK: Nemzetközi kapcsolatok és az európai integráció, 2001-2002, 8-9

⁷ Jánosi Rita, dr. Törke András István, 2008, 129-130

⁸ Bernek Ágnes, Kondorosi Ferenc, Némekényi Antal, Szabó Pál: Az Európai Unió, 2003

3. előnyösebb cserearányok kialakulása, a nagyobb méretek alapján
4. gazdasági hatékonyság a felerősödött verseny miatt
5. a termelési tényezők minőségi, mennyiségi változása, a technológia haladásával arányosan
6. tényezők mobilitása a tagállamok határain keresztül
7. a monetáris és költségvetési politika összehangolása
8. mindenki céljává válik a foglalkoztatottság, növekedik a gazdasági növekedési ráta, illetve jobb lesz a jövedelem elosztás⁹

1.3.2.2. A vámunió- elméletek

Ennek hatásai mások, mint a szabad kereskedelemnek, a vámuniónak kettős hatása van, egyrészt kereskedelemteremtéssel, másrészt kereskedelemtérítéssel. A kereskedelemteremtés pozitív hatású, mivel a vámok leépítésre kerülnek, így az alacsonyabb költséggel, a magasabb hatékonysággal termelő vállalatok kerülnek előnyös helyzetbe. A kereskedelemtérítés negatív hatású, mivel a vámunió nélkül minden külső vállalat azonos vámok, azaz azonos feltételek mellett versenyez. Ezen hatások összevetését követően lehet teljes képet kapni a vámunióról. Általánosságban elmondható, hogy a kereskedelemtérítési hatása miatt nem a leghatékonyabb módszer. Fontos megemlíteni, hogy a vámunió elemzése során azt is figyelembe kell venni, hogy mekkora területen valósul meg. Megállapítható, hogy minél nagyobb területről van szó, annál nagyobb a verseny, így itt a pozitív hatás a domináns. Abban az esetben, ha figyelembe vesszük a költségek, technikai feltételek változását akkor újabb előnyöket tárhatunk fel, ilyen lehet, hogy a gazdasági integráció hat a befektetések elhelyezkedésére, nagyságára.¹⁰

1.3.2.3. Közös piaci- elméletek

A közös piaci modellekben már a tényezők áramlását is figyelembe veszik, nemcsak az árukat nézik. Elméletben a tényező ellátottságot csak mennyiségi szempontból vizsgálják az elemzők, de ez a valóságban nem igaz. A való életben elsődlegesen a minőség a legfontosabb. Ennek a koncepciónak van továbbfejlesztett változata is, amelyben már feltételezik a tényezők nemzetközi áramlását is.¹¹

⁹ Farkas Beáta, Várnay Ernő: Bevezetés az Európai Unió Tanulmányozásába- 2000, 4-5

¹⁰ Farkas Beáta, Várnay Ernő, 2000, 5-6

¹¹ Farkas Beáta, Várnay Ernő, 2000, 6-7

1.3.2.4. Dirigista elméletek

Az elméletet azokra az előfeltevésekre alapozzák, amelyek problematikusak. Tényként kell kezelni, hogy napjainkban az államnak rendkívül erős szerepe van, a szabályozás és irányítás területén egyaránt a gazdasági életben. Ez azt jelenti, hogy az integráció tekintetében szükséges ezt figyelembe venni. Ezekről az elméletekről elmondható, hogy mind az Európai Közösségben, mind a Európai Unióban különböző időszakokban, különböző hangsúllyal szerepeltek. A Montánunió létrehozása idején a dirigista szemlélet uralkodott, a Közös piac estében a liberális modell állt fent.¹²

1.4. Az európai integráció kialakulása és fejlődése

1.4.1. A Páneurópa- eszme kialakulása

Az integráció kiinduló pontjának lehet tekinteni a Páneurópai eszmét, tervet. Ennek kialakítása Richard Coudenhove- Kalergi gróf nevéhez fűződik. A gróf volt az első megfogalmazója a páneurópai egységnek ő volt, aki az első gyakorlati lépéseket is megtette a terve realizálása érdekében. Coudenhove elképzelése szerint Európának három fő problémája volt, amelyek miatt nem tudott egységgé kovácsolódni.

1. Az egyik fő ok szerinte az volt, hogy az első világháború után Európa lehanyatlott, anarchikus állapotba került.
2. A másik nehézséget a szociális kérdés, az osztályok közötti rivalizáció, illetve a két irányból leselkedő veszély jelentette. Ez alatt Keletre és az Atlanti óceán túloldalára gondolt, s tudta a veszély csak úgy hárítható el, ha Európa államai összefognak, ellenkező esetben Európát leigázzák.
3. A harmadik nagy gondot okozó tényező a nemzeti- kisebbségi kérdés volt, mivel a békeszerződések erővel oldották meg e kérdést.¹³

Richard Coudenhove azzal is tisztábban volt, hogy az egység létrehozása előtt mindenképpen rendezni kell a német- francia helyzetet is, mivel akár az egység legfőbb akadályá

¹² Farkas Beáta, Várnay Ernő, 2000, 7

¹³ J. Nagy László: Az európai integráció politikai története, 2001, 15-17

is lehet. Kalergi gróf az államok politikai és gazdasági összefogását föderatív (szövetségi) alapon, a nemzeti szuverenitás egy részének feladásával képzelte el.

Gyakorlati lépéseket is tett, megszervezte a Páneurópai Unió nemzeti tagozatait.¹⁴

Az elmélettel kapcsolatosan meg kell említeni Aristide Briand nevét is, aki betöltötte az unió tiszteletbeli elnöki tisztet. Briand a kezdetekben teljesen egyetértett Coudenhove-val, ennek tükrében 1929. szeptember 5-én a Népszövetségben tartott beszédet, amiben kifejtette, hogy mekkora szükség lenne az európai államok összefogására, itt még elsősorban a gazdasági jellegű kapcsolatokra hívta fel a figyelmet. Egy évvel később a helyzetet már politikai szemszögből közelítette meg, és ennek megvalósítása érdekében hangsúlyozta az unió megalakítását, ennek tükrében készített egy tervezetet (Briand terv).

Briand tervében az uniót három alapelv mentén kívánta kialakítani:

1. *„A gazdasági problémák általános alávetése a politikai problémáknak”*
2. *„Az alapelv, hogy az európai politikai együttműködést tovább lehessen bővíteni... a föderáció eszméje az egyesítésen nyugszik és nem az egységen. Más szóval, a föderációnak elég rugalmasnak kell lennie, hogy tiszteletben tartsa az egyes államok függetlenségét és szuverenitását, mialatt biztosítja a kölcsönös összetartás összes előnyét.*
3. *„Az alapelv, hogy a gazdasági együttműködést tovább lehessen bővíteni... az európai gazdasági rendszerek egymáshoz való közelítése a kormányok felügyelete alatt és összhangban történjen.”*

Elképzelését minden érintett országnak elküldte, amely a Népszövetség tagja volt, véleményezés céljából. A Népszövetség egy olyan társulás volt, amelynek célja a háborúk megakadályozása, illetve a béke megőrzése volt. Katonai hadereje nem volt, csak gazdasági szankciókkal és diplomáciai eszközökkel tudott hatást gyakorolni. Mind a 26 kormány kivétel nélkül küldött visszaigazolást a tervezetre, de sok kritika érte. Az országok a politika helyett a gazdaságot gondolták a középpontba helyezni, valamint azt is kifogásolták, hogy nem tesz említést a kisebbségek védelméről.

Ezek után a Népszövetségnek 1930. szeptember 11-én páneurópai vitanapot rendezett, amely egy mozgó zárónyilatkozat elfogadásával zárult. Létrehoztak ugyan egy együttmű-

¹⁴ J. Nagy László, 2001, 17-18

ködést tanulmányozó bizottságot, de gyakorlati lépések nem történtek az unió létrehozására.

1.4.2. Az európai egység történelmi előzményei

Az európai egység létrehozásának ötlete a második világháború után is felütötte fejét, mivel a világháború után Európa romokban hevert, mint a győztes, mint a vesztes oldal tekintetében. Az első felvetés az egység létrehozására a második világháborút követően Winston Churchilltől származott. Felvetését 1946-ban a zürichi egyetemen tartott beszédében fogalmazta meg nyilvánosan. Elképzelése szerint egy új Európai Egyesült Államokat kellett volna létrehozni, amelynek alapját a francia- német konfliktus megszüntetése képezte volna. Tervének megvalósításához szükséges első lépést is megtervezte, ami egy Európa Tanács létrehozása lett volna, amelyet a franciák és a németek vezettek volna. Beszéde adott lendületet a létező és alakuló Európa. mozgalmaknak. Gondolatát a későbbiekben tovább vitték, ihletett is adott, de nem ez lett az Európai Unió kialakításának kiinduló terve.

1.4.3. A Schuman- terv

Dean Acheson amerikai külügyminiszter fogalmazta meg a német kérdés rendezésének alapját, miszerint a német népet a lehető legszorosabban kell integrálni az európai társulásba, egy demokratikus szövetségi állam keretében. A terv megvalósítására az első lépést Franciaország tette meg, Robert Schuman által kidolgozott terv keretében. Tervét Jean Monnet elképzelése alapján készítette el. Monnet már 1943. augusztus 5-én megfogalmazta, hogy csak egység létrehozásával lehet Európában megteremteni a békét. Elképzelését elfogadták és elkezdte megvalósítani, de végül Schumann tudta érvényre jutatni. Ez volt integráció létrehozásának tényleges első lépése, amit 1950. május 9-én hirdettek meg, és aminek lényege a német kérdés rendezése volt. A terv a német- francia helyzet megoldását a német szén és a francia vasérc közös piacának megteremtésében látta, amely – amellet, hogy lehetetlenné tette az önálló háborús készülődést – számos gazdasági előnyre is járt. A francia elgondolást a Német Szövetségi Köztársaság pozitívan fogadta.¹⁵

¹⁵ Közigazgatási szakvizsga- Általános közigazgatási ismeretek- V. modul az Európai Unió szervezete, működése és jogrendszere, 2013, 5

1.4.4. A Montánunió

Schuman elképzeléséből született meg 1951. április 18-án a Párizsi szerződés keretében az Európai Szén- és Acélközösség, más néven az ESZAK (European Coal and Steel Community), Montánunió. Az egyezményt hat ország írta alá: Franciaország, Nyugat-Németország, Olaszország, Belgium, Hollandia és Luxemburg. A szerződés előírta, hogy az okmányt aláíró országok között a vasra, szénre, koksza, ócskavasra meg kellett szüntetni a vámot, illetőleg el kellett törölni minden megkülönböztető intézkedést a fogyasztókat érintő árak, szállítás és fuvardíj tekintetében. Működése hatékonnak bizonyult, mivel 1958-ra megszűntek a kereskedelmi korlátok a tagországok között, sőt a forgalom növekedett, az árak stabilak voltak. Létrehozásával a kartelleket is visszaszorították.

1.4.5. A Római Szerződések

Újabb lépés volt az egység felé, hogy 1957. március 25-én a hat ország aláírta a Római szerződést, amellyel létrehozták egyrészt az Európai Gazdasági Közösséget (EGK), másrészt, az Európai Atomenergiái Közösséget (Euratom). Az első célja a gazdaság fejlesztése volt, ami a vámunió keretében valósult meg, ami azt jelentette, hogy a tagok egymás között nem alkalmaztak vámokat. A Római Szerződés 3. cikkelye azokat a tevékenységeket is felsorolja, amelyeket lehet alkalmazni az eredmények megvalósítása érdekében.

„Tartalmazza többek között:

a) a tagállamok között az áruk kivitele és behozatala tekintetében a vámok és mennyiségi korlátozások, illetve valamennyi ezekkel egyenértékű hatású intézkedés eltörlését;

b) a közös kereskedelmi politikát;

c) a belső piacot, amelyet a tagállamok között az áruk a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgását gátló akadályok megszüntetése jellemez;

d) a személyeknek a belső piacra való belépésére és azon belüli mozgására vonatkozó intézkedéseket, a 100c. cikkely által meghatározott módon;

e) a közös politikát a mezőgazdaság és a halászat területén;

f) a közös politika bevezetését a közlekedés területén;

g) olyan rendszer létrehozását, amely a belső piac területén folyó versenyt megóvjaa a torzítástól”

A második célja az atomenergia békés célokra történő közös fejlesztése, a közös piac megteremtése és a nukleáris anyagok felügyelete volt. Lényeges szerephez viszont nem jutott.¹⁶

1.4.6. Az Egyesülési szerződés

A következő jelentős eredmény az 1965-ben elfogadott Egyesülési Szerződés volt, amelynek keretében a három integrációs szervet (ESZAK, EGK, Euratom) egyesítették és így létrejött az Európai közösségek kifejezés. Ezek a szervek viszont megőrizték önálló nemzetközi jogalanyiságukat.

1.4.7. Az Egységes Európai Okmány

Az olajválságot követően 1986. február 18-án aláírták az Egységes Okmányt, amely a Római szerződést módosította. Az okmány szerint létre kellett hozni az Egységes Piacot 1993.01.01-re. A piac megalakításának a célja az volt, hogy olyan belső határok nélküli térséget alakítsanak ki, melyben biztosított az áruk, a személyek, szolgáltatások és a tőke szabad mozgása. A közös piacnak a továbbfejlesztett változata lett, ahol az áruk, a szolgáltatások, a tőke és a személyek szabad áramlását akadályozó egyéb, nem kereskedelmi típusú (fizikai, pénzügyi, technikai) korlátokat is felszámolták. Ennek megvalósítása érdekében a következő időszakban a hangsúlyt a közösségi jogalkotásra és tagállami jogharmonizációra helyezték.¹⁷

¹⁶ Közigazgatási szakvizsga- Általános közigazgatási ismeretek- V. modul, 2013, 6

¹⁷Farkas Beáta, Várnay Ernő, 2000, 29

1.4.8. A Maastrichti Szerződés

Újabb jelentős mérföldkő volt az integráció életében, hogy 1992.február 07-én aláírták a Maastrichti szerződést. Elhatározták, hogy gazdasági és monetáris unióra lépnek, bevezetnek közös valutát, valamint a politikai integrációt is szorosabbra fűzik. Ennek hatására jött létre a Gazdasági Unió, melynek célja a nemzeti gazdaságpolitikák összehangolása és harmonizálása volt. A szerződés formai változást is hozott, létrehozta az Európai Uniót.

Az EU három pillérét is meghatározta:

1. a korábbi három Közösség,
2. a közös kül- és biztonságpolitika,
3. az igazság – és belügyi együttműködés.¹⁸

1.4.9. Az Amszterdami Szerződés

Az integrációban résztvevő államok képviselői 1997. október 02-án aláírták az Amszterdami szerződést, amely többek között biztosította a közös kül- és biztonságpolitika területét, valamint haladást ért el a bel- és igazságügyi együttműködés szorosabbra fűzésében. A szerződés nyomán további eredményeket értek el még a döntési mechanizmus demokratikusabbá tételében. Kiszélesítették az Európai Parlament döntésben való részvételét, viszont a bővítéshez szükséges intézményi kérdésekben nem tudtak dűlőre jutni. A Miniszterek Tanácsában a minősített többségi döntések körét kibővítették, és megállapodtak, hogy a kibővülés előtt legalább 1 évvel kormányközi konferenciát kell összehívni, hogy kidolgoz hassanak intézményi reformokat. A szerződés keretében arra is keresték a megoldást, hogy hogyan lehet megvalósítani az állampolgárok szabad mozgását az EU-n belül. Végül a megoldást a schengeni egyezmény *acquis communautaire*-be való beleillesztése adta meg.¹⁹

¹⁸ Farkas Beáta, Várnay Ernő, 2000, 29-30

¹⁹ Közigazgatási szakvizsga- Általános közigazgatási ismeretek- V. modul, 2013, 9

1.4.10. A Nizzai Szerződés

A tagállamok 2001. február 26-án írták alá a Nizzai szerződést, amely lehetővé tette az EU keleti bővítését. Mivel, azonban a csatlakozni kívánók mindegyike jóval az EU fejlettségi szintje alatt lévő országok voltak, ezért egyértelmű volt, hogy belépésük az EU költségvetésének jelentős megemelését és/vagy az EU politikáinak átalakítását teszi szükségessé. Ezt a nehézséget az EU-nak rendeznie kellett még a bővítés előtt. A helyzet rendezésére 1999. március 25.-én elfogadták az AGENDA 2000 programot, amely meghatározta az EU 2000-2006-os költségvetési keretét, amelybe 2002-től beiktatták az új tagállamok csatlakozását. A szerződés keretében kidolgoztak egy bonyolultabb döntési mechanizmust. Így a döntéshozatalhoz szükségessé vált a tagállamok többségének támogatása, a szavazati súlyok minősített többsége, illetve figyelembe kellett venni a tagállamok demográfiai súlyát. Mindezzel azonban csökkent a tagállami vétó lehetősége.²⁰

1.4.11. A Lizsaboni Szerződés

A szerződés előzménye, hogy a Nizzai megállapodás keretében kívánták elfogadtatni az EU Alkotmányszerződését, amelyet az Európai Konvent (15 tagállam, 13 tagjelölt ország kormányzati és parlamenti képviselői és az EU intézményei alkottak) készítette el 2003 júliusára. Ratifikációja 2004 végén kezdődött meg, de 2005. május 29-én Franciaország, majd három nappal később Hollandia népszavazás keretében elutasította. Az EU viszont nem hagyta, hogy ez a történés megrendítse, így még nagyobb lépésre szánt el magát. Ezután gondolkodási időt iktattak be, majd végül 2007-ben úgy döntöttek egy új szerződést kell készíteni, amely az alkotmányos jeleket már mellőzi.

2009. november 13-án aláírták a Lizsaboni szerződést. Ebben az állam- és kormányfők az EU jövőbeni hatáskörét és munkamódszereit meghatározó új szabályokról úgy állapodtak meg, hogy közben szem előtt tartották a politikai, gazdasági és társadalmi változásokat, valamint az európai polgárok elképzeléseit. Ez módosította EU- és EK szerződést, de nem lépett a helyükbe. A szerződés 2009. december 1-jén lépett hatályba.²¹

²⁰ Közigazgatási szakvizsga- Általános közigazgatási ismeretek- V. modul, 2013, 9-10

²¹ Közigazgatási szakvizsga- Általános közigazgatási ismeretek- V. modul, 2013, 11

1.5. Bővítési folyamatok

1.5.1. Írország, Dánia és az Egyesült Királyság csatlakozása

A hat állam sikeres működését látva 1973-ban megtörtént az első csatlakozás, amelynek keretében csatlakozott az Egyesült Királyság, Írország, Dánia. A kilenc tagállam első évei azonban nem a sikeresség jegyében teltek, mivel beköszöntött az olajválság és az országok a külgazdaság hatásai ellen védekező gazdaságpolitikát folytattak. Ennek eszközei voltak többek között a védővámok, adókedvezmények. Ezen intézkedések, viszont nem segítették elő az integrációt, a közös piac kialakítását. Ebben az időszakban a legnagyobb eredmény az Európai Monetáris rendszer kialakítása volt, ami megteremtette a Közösségen belüli pénzügyi stabilitás alapját.²²

1.5.2. Bővülés a mediterrán országokkal

1981-ben a katonai diktatúrák alól felszabaduló országok közül először Görögország csatlakozott a sikerek láttán. 1986-ban pedig Spanyolország és Portugália vált a részévé. Görögországnak és Portugáliának már voltak kapcsolatai korábban a Közösséggel, viszont Spanyolországnak nem. Görögország 1962-ben kötött egy társulási szerződést, de az EK-val ezen kapcsolatok megszakadtak az 1967 és 1974 közötti időszakban fennálló helyzet következtében. Portugália pedig az EFTA tagjaként kötött az EK-val szabadkereskedelmi megállapodást. Csatlakozásuk azonban problémát okozott, mivel szegényebbek voltak, mint a többi ország, így gondolkozni kellett a Közösségen belül a gazdasági és szociális kohézió kérdéséről.²³

1.5.3. Kelet-Németország taggá válása

1990-ben leomlott a berlini fal, ennek következtében a Német Demokratikus Köztársaság is csatlakozott a közösséghez, mint az egységes Németország része.

Érdemes az ország tekintetében megjegyezni, hogy nem kellett a csatlakozási feltételeknek eleget tennie, automatikus felvételt eredményezett számára a Németországi Szövetségi Köztársasággal való egyesülés.

²² J. Nagy László, 2001, 59-65

²³ J. Nagy László, 2001, 80

1.5.4. A bővülés újabb hulláma

A Maastrichti szerződés óriási előre lépést jelentett, ami az eddig nem csatlakozó országokra komoly hatást gyakorolt, és ennek keretében 1995-ben újabb országokkal bővült az EU- Svédországgal, Ausztriával és Finnországgal. Ezen országok csatlakozásával párhuzamosan a kommunista rezsim alól felszabadult országok is kifejezték csatlakozási szándékukat az Európai Unió felé, valamint társulási szerződéseket kötöttek.²⁴

1.5.5. A keleti bővítés

2004-ben a keleti bővítés lehetősége alapján csatlakozott: Magyarország, Szlovénia, Málta, Ciprus, Észtország, Litvánia, Lettország, Lengyelország, Csehország, Szlovákia.

2007- ben további keleti csatlakozások történtek. Csatlakozott az EU-hoz Románia és Bulgária.

1.5.6. Az EU napjainkban

Hosszas tárgyalások után 2013-ban csatlakozott Horvátország is az Európai Unióhoz.

Napjainkban elmondható, hogy a bővülési folyamat még mindig tör előre, csatlakozni kívánó országok sorra várja, hogy az EU jóváhagyja csatlakozási szándékukat.

Az integráció kérdését tekintve tényként kezelhető, hogy az Európai Uniónak még nem sikerült teljesen elérnie az integráció legmagasabb szintjét, a politikai uniót. A politikai unió célja a kormányzat és jogalkotás egyes területeinek fokozatos átvitele uniós szintre, valamint a folyamat fontos eleme közös külpolitika kialakítása és a bel- és igazságügyek uniós szintre emelése. A célok közül az uniós állampolgárság már megvalósult maradéktalanul, viszont a közös kül- és biztonságpolitika, a bel és igazságügyi együttműködés megvalósítása még folyamatban van. Az EU jövőbeni elképzelései közé tartozik EU2020 néven ismert stratégia megvalósítása.

A stratégiának öt fő célkitűzése van:

1. a foglalkoztatási rátát legalább 75%-ra kell növelni a 20- 64 éves korosztály tekintetében

²⁴ Farkas Beáta, Várnay Ernő, 2000, 30-31

2. a GDP 3%-ára kell emelni a K+F beruházásokat
3. 20%-kal kell csökkenteni a szén-dioxid kibocsátását, 20%-kal kell növelni a megújuló energiák arányát
4. 40%-ra kell emelni a diplomások számát, 10%-ra kell lecsökkenteni azoknak az arányát, akik nem fejezték be az általános iskolát
5. 25%-kal kell csökkenteni azok számát akik a szegénységi küszöb alatt élnek²⁵

1.5.7. Az integráció egymást követő szintjei

1.5.7.1. A preferenciális vámövezet

„Az övezeten belüli országok egymásnak vám- és egyéb kereskedelempolitikai kedvezményeket nyújtanak”

1.5.7.2. A szabadkereskedelmi övezet

Az övezeten belüli kereskedelem minden korlátozástól mentes, vagyis szabad kereskedelemnek tekinthető. A kívülálló országokkal szemben minden tagország külön nemzeti vámpolitikát alkalmaz.

1.5.7.3. A vámunió

Az unión belül szabad kereskedelem van, de a kívülálló országokkal szemben az unió tagországai egyeztetik kereskedelmi politikájukat és közös külső vámrendszert léptetnek életbe.

1.5.7.4. A közös piac

Átmeneti állapot az egymás közötti kereskedelem előtérbe helyezésétől a tényleges gazdasági integráció felé.

Itt a piaci folyamatok összehangolása folyik. A közös piac már nem akadályozza a tőke és a munkaerő szabad áramlását.

1.5.7.5. A gazdasági unió

Már tényleges integrációs szerveződésének tekinthető. Itt az unió tagállamairól elmondható a gazdasági összefonódás, egységes gazdasági rendszert alkotnak.

1.5.7.6. A politikai unió

Az elméleti kutatások szerint az integrációs folyamat legmagasabb foka. Itt már a politikai intézmények rendszere is összefonódik, nemcsak a gazdasági rendszerek.

²⁵ Közigazgatási szakvizsga- Általános közigazgatási ismeretek- V. modul, 2013, 12

2. Magyarország Európai Unióhoz történő csatlakozásának folyamata

2.1 Magyarország helyzete a II. világháború után

Magyarország a második világháborúból, több szempontból is vesztesen került ki. A nagy összegű jóvátétel mellett az 1947-es párizsi szerződésben a győztes hatalmak a szovjetek kezére juttatták. A Szovjetunióhoz való csatlolás Magyarország számára kötelezettségekkel járt. Tagjává kellett válnia az 1949. január 25-én létrehozott Kölcsonös Gazdasági Segítség Tanácsának (KGST), illetve az 1955. május 14-én létrehozott varsói szerződést is alá kellett írnia. A KGST egy Moszkvában megalakított gazdasági együttműködési szervezet volt, amelynek tagjai a szocialista országok voltak.

KGST tevékenysége az volt, hogy egyeztette a tagállamok gazdasági terveit, és ennek alapján hosszú lejáratú szerződésekkel szabályozta a kölcsönös árucseré forgalmát. A megállapodásokban rögzítették a szállítandó áruk listáját és mennyiségét, az egyezmények teljesítése azonban idővel egyre jobban akadozott.

2.2. Magyarország és az Európai Közösség

2.2.1. Kísérletek a kapcsolatok rendezésére

A KGST-nek és az EK-nak a kapcsolatkiépítései sorra megbuktak, kivéve azt, hogy sikerült csatlakoznia a GATT-hoz 1973-ban, de ez sem a várt előnyökkel járt, hiszen a belépés szerint meg kellett volna szüntetni vele szemben a mennyiségi korlátokat, de ezt az EK nem engedélyezte számára. A kudarcha bele nem törődve Magyarország az 1980-as években több kísérletet is tett arra, hogy rendezze a viszonyt az Európai Közösséggel.²⁶

Próbálkozásai között volt, eredményes, volt sikertelen. Első lépését akkor tette meg, amikor Görögország csatlakozott az EK-hoz, ekkor Magyarország konzultációt kért, aminek keretében kárpótlást igényelt a görögök belépése miatt elszenvedett károkért, követelésének alapjául a GATT XXIV. cikkének 6. szakaszát jelölte meg. Az elszenvedett károkért azt kérte, hogy a marhahússzektorban egy különleges termékfajtára vonatkozó külön kontingenst nyissanak. Ezzel kapcsolatosan 1982 márciusában és szeptemberében tartott kon-

²⁶ Balázs Péter: Az Európai Unió külpolitikája és a magyar- EU kapcsolatok fejlődése, 2002, 120-121

zultációkat követően az EK elutasította az igényt. Magyarország nem adta fel és 1982-ben újabb kezdeményezésbe fogott, ezúttal a GATT miniszteri értekezletén. A magyarok javasolták egy kétoldalú szerződés megkötését. Ennek nyomán 1983-ban és 1984-ben Brüsszelben három titkos találkozóra került sor a magyar kormány és az EK- Bizottság szakértői között. A találkák azért voltak titkosak, mivel az akkori szabályok szerint tilos volt az EK felé nyitni a KGST országok bármelyikének. A tárgyalások során Magyarország konkrétan megfogalmazta két fő elvárását. Az egyik az volt, hogy az EK számoljon fel minden diszkriminatív elbánást, a másik pedig arról szólt, ha esetlegesen megállapodást kötnek, akkor az mindenképpen gazdasági előnyökkel járjon majd számára. Az EK ezeket a feltételeket nem volt hajlandó teljesíteni, így végül a tárgyalások megszakadtak.²⁷

A kudarcról 1985-ben jelentést fogalmazott meg Zarges, német politikus, ezt 1986. június 13-án az Európai Parlament megvitatta. Az ülésen elfogadott határozatban indítványozták, hogy az EK Magyarországot egyedileg kezelje és kössön vele kereskedelmi és együttműködési szerződést. Magyarországnak 1986-ban annyit azonban sikerült elérnie, hogy „technikainak” nevezett megállapodást kötött az EGK- val. Az egyezség szerint a magyar külkereskedelem kötelezettséget vállalt arra, hogy az EGK által meghatározott árak alatt nem szállít disznóhúst, és így a magyarok mentesülnek a pótfölözés alól. Különösebb előnyökkel ez nem járt Magyarország számára, de legalább fel tudta venni a kapcsolatot az EGK -val.²⁸

2.2.2. A viszony normalizálása

Magyarország külgazdasági és külpolitikai mozgástere igen szűk volt, a szovjet behatás következtében, és ez a közeledés tekintetében is jelentős hátrányt okozott.

A világpolitikában és az EK-val történő kapcsolattartásban is jelentős mérföldkő volt, hogy 1985-ben Mihail Gorbacsov került a szovjet irányítás élére. Tevékenységének első mozzanatai közé tartozott, hogy kapcsolatokat kezdeményezett az EK-val, azon belül a soros elnökkel és az Európai Parlamenttel. Kezdeményező hozzáállásának köszönhetően 1988 júniusában az EGK és a KGST között létre jöhetett egy megállapodás, amely szerint

²⁷ Balázs Péter, 2002, 120-121

²⁸ Balázs Péter, 2002, 120-121

„ ...a felek fejleszteni fogják az együttműködést az illetékességüknek megfelelő és a közös érdekeket képviselő területeken... „

A megállapodás nyomán Magyarország az EK-val való megállapodási tárgyalásokat azonnal megkezdték. Oka volt annak, hogy az EK Magyarországgal vette fel a leghamarabb a kapcsolatot. Ezt a kezdeményezést valószínűleg az motiválta, hogy az Európai Parlament kiadott egy jelentést, amelyben felsorolja, hogy Magyarország mennyivel kiemelkedőbb a többi KGST-s országtól. A beszámolóban szerepel, hogy hazánk fokozatosan liberalizálta a kereskedelmét; a vállalatokra nem vonatkoztak tervutasítások, azok önállóan gazdálkodtak; új választási törvényt fogadtak el.²⁹

Mindezek ellenére azonban a tárgyalások nem voltak zökkenőmentesek. A bajt az jelentette, hogy nem tudtak megegyezni a mezőgazdasági termékek kereskedelméről, de végül sikerült közös nevezőre jutniuk. A legfőbb nyereség itt is az együttműködés megindulása volt. A megállapodást véglegesen 1988. szeptember 23. -án írták alá, ennek hatására felgyorsult a liberalizáció és bevezették Magyarországra az Általános Preferencia rendszert. A későbbiekben az EGK több KGST tagállammal is kötött ilyenfajta megállapodást.

2.2.3. A kereskedelmi és együttműködési megállapodás

A megállapodás nem volt preferenciális jellegű, a jogalapja a Római Szerződés 113. és 235. cikke volt. Az egyezés legfőbb érdeme az volt, hogy Magyarország jogait az EK-gel szemben helyreállította, így megszüntette az addigi diszkriminációt.

A tárgyalások céljai mindkét oldalról mások voltak. Az EK célja a magyar gazdaság átláthatóságának és piaci normák szerinti működésének biztosítása az érintett területeken. Az EK ezeken kívül nagyban ösztönözte a szerződés megkötését, hogy ezzel egy önmagának kedvező precedenst tudjon kialakítani, amit majd a többi KGST- tagállammal szemben tud majd alkalmazni. Magyarország célja a tárgyalásokkal, az volt, hogy kézzelfogható gazdasági előnyökhöz jusson, azonban ezt nem sikerült megkötnie.

²⁹ Balázs Péter, 2002, 121-122

Ráadásul bizonyos területekre nem is volt ideje kitérni a megállapodásban, ilyen volt a vámcsökkentés, valamint a mezőgazdasági termékekre vonatkozó kölcsönös engedményekre sem tudott ajánlatot tenni.³⁰

2.3. A PHARE Program

Az EK és Magyarország közötti viszony normalizálását követően a kapcsolatok fejlődése váratlanul felgyorsult. A kezdetekben az EK- nek csupán hazánkkal és Lengyelországgal voltak tervei, ugyanis csak az említett két országban értették meg már 1989-ban a rendszerváltás belpolitikai feltételeit. A Nyugatnak tetszett ez a folyamat, olyannyira, hogy visszafordíthatatlanná kívánta tenni. Ennek tükrében 1989. július 14-én az akkori hét vezető ipari ország, a „G7” gazdasági segítség mellett döntött az országokat érintően. Ehhez a kezdeményezéshez nem sokkal később az OECD huszonnégy tagállama is csatlakozott, így létrejött a PHARE (**P**oland and **H**ungary: **A**ction for **R**estructuring of the **E**conomy) program.³¹ A program célja az volt, hogy egy jól működő piacgazdaságot, demokratikus társadalmi berendezkedés létrehozását segítse elő, a közép- és kelet-európai országok tekintetében. Ez tulajdonképpen egy segítségnyújtási együttműködést jelentett, amely segítség vissza nem térítendő támogatások útján valósult meg. A program későbbi céljaként szerepelt még az is, hogy elősegítse az európai integrációra való felkészülést.

A program három jelentős akcióból állt.

Először az EK elhatározta, hogy a diszkriminációt megszünteti, így azonnali „*de facto*” helyreállítást rendelt el. Másodszor beleegyezett abba, hogy a preferenciális piacra jutást lehetővé teszi. Ezzel kapcsolatosan, felfüggesztette az importra vonatkozó mennyiségi korlátozásokat, valamint az általános vámpreferenciát Magyarországra és Lengyelországra vonatkozólag. Harmadszor gazdasági segítő akciókat hirdetett, kedvező hitelek, segélyek, illetve tanácsadás formájában.³²

A PHARE következménye lett, hogy a megkötött kereskedelmi és együttműködési szerződés Magyarország és az EK között, mindössze tizenhárom hónapig volt érvényben.

³⁰ Balázs Péter, 2002, 122-123

³¹ Hargitai Árpádné, Izikné Hedri Gabriella: Európa kislexikon, 1999, 307-312

³² Balázs Péter, 2002, 124-125

Ugyanis 1990. január 1-jén hozzátartozott egy liberalizációs programot, amelyet 7 évre irányoztak. A szerződés még kiegészült autonóm preferenciákkal és az úgyszintén autonóm keretekben nyújtott gazdasági segítséggel.³³

Magyarország képviselői az Európai Közösségek Bizottságával 1990. szeptember 3.-án írták alá erre irányuló megállapodásukat, amelyben szabályozták a magyarországi segélyprogramok finanszírozására vonatkozó rendelkezéseket. A program kezdeményezetteinek körét az EK hamarosan kiterjesztette. A PHARE-ről elmondható, hogy a tőle kapott összeg nem volt jelentős és az igénybevétele is igen bonyolult és bürokratikus volt, viszont mindezek ellenére segítette a magyar piacgazdaság kiteljesedését. A támogatások mértéke Magyarországon arányos volt az ország népességével, így évente átlagban 100 millió ECU-t tudhatott magának.³⁴

Év	Teljes PHARE-költségvetés	Magyarország részesedése
1990	498	100
1991	774	119,5
1992	1011	97,5
1993	1007	100
1994	973	85
1995	1155	92
1996	1223	101
1997	1351	88
1998	1397	87

1. A PHARE- támogatás nagysága (millió ECU)

2.4. Magyarország társulása az EK-val

Az 1990-ben bekövetkező rendszerváltás után a magyar Országgyűlést alkotó pártok mindegyike egyetértett azzal, hogy Magyarország számára az a legmegfelelőbb út, ha csatlakozik az Európai Közösségekhez. Magyarország terveit segítette, hogy az Európa Tanács 1990. április 28-án tartott dublini értekezletén rögzítette, hogy társulási megállapodást kíván előkészíteni Magyarországgal, Csehszlovákiával és Lengyelországgal kapcsolatosan. Ezek a megállapodások teljesen újak voltak, nem volt korábban ezekhez hasonló. A végleges formáját a Magyarországgal, Lengyelországgal és Csehszlovákiával megkötött szerződés határozta meg, amely hosszú tárgyalások útján valósult meg. A tár-

³³ Balázs Péter, 2002, 124-125

³⁴ Balázs Péter, 2002, 124-125

sulási forma volt akkoriban a kívülálló országok számára a legszorosabb viszony, amit ki tudtak alakítani az EK külkapcsolati rendszerében.³⁵

A társulási a megbeszéléseket már 1990 decemberében megkezdtek a magyarok nagy örömeire, de a vártnál sokkal nehezebben ment a folyamat. Problémát jelentett, hogy az EK egyes tagjai nem értettek egyet ezen országok gyors csatlakozásával.

Néhány tag egy szűkebb tartalmú egyezményt kívánt megkötni, amiben arra sem akartak kitérni, hogy a magyarokat érintő mezőgazdasági kereskedelemben mennyit engednek a szabályozásokat tekintve.³⁶

Szerencsére, az EK meg tudta teremteni a teljes összhangot a saját berkeiben, így végül első körben Magyarországgal, Csehszlovákiával és Lengyelországgal megkötötte az első társulási megállapodásokat. Ezt a szerződést már nem csak az EGK, hanem a három közösség és a tagállamok kötötték és ezeket megkülönböztetésük végett Európai Megállapodásoknak nevezték. A szerződést ténylegesen 1991. december 16-án írták alá a felek. Magyarország tekintetében az akkori miniszterelnök Antall József jegyezte ellen Brüsszelben. A társulás hatályba 1994.február 1-jén lépett, amikor is sikerült a magyar Országgyűlésnek, az Európai Parlamentnek és az EK akkori 12 tagállamának ratifikálnia.³⁷

A két dátum közötti időszakban egy kereskedelempolitikai megállapodás volt érvényben. Ez magában foglalta az ipari áruk vámjainak fokozatos lebontását, egy agrárkereskedelmi kedvezményekről szóló végzáradékot, a gazdasági együttműködés fejlesztését, valamint kulturális, pénzügyi kapcsolatokra vonatkozó bővítéseket. Magyarország oldaláról vizsgálva pedig elmondható, hogy vállalta az EK jogrendszeréhez való alkalmazkodást, ez az úgynevezett *acquis communautaire*. Közös célként azonban még nem sikerült elérni, hogy a szerződésbe belekerüljön Magyarország későbbi csatlakozása, a helyzet szépítése érdekében, azért azt rögzítették, hogy ők a Közösség, tudomásul vették Magyarország csatlakozási szándékát.³⁸

³⁵ Hargitai Árpádné, Izikné Hedri Gabriella, 1999, 23-24

³⁶ Hargitai Árpádné, Izikné Hedri Gabriella, 1999, 24-28

³⁷ Hargitai Árpádné, Izikné Hedri Gabriella, 1999, 24-28

³⁸ Hargitai Árpádné, Izikné Hedri Gabriella, 1999, 24-28

2.5. A visegrádi országok

Az EK-t mindezek mellett zavarta, hogy a leendő partnerországok nem voltak teljesen azonos szintűek. Ennek fényében a megbeszélések során többször kifejtette, hogy mennyivel könnyítené a csatlakozást, ha az érintett országok társulnának egymással.

Természetesen azt is leszögezték, hogy ez nem alap feltétele a társulásnak. Ezen a feltevést megfontolva, Magyarország, Csehszlovákia és Lengyelország úgy döntött 1991-ben Visegrádon, hogy szorosabbra fűzik viszonyukat. A megbeszélést követően 1992 decemberében létrehozták a Közép- európai Szabadkereskedelmi Megállapodást (röviden CEF-TA). A visegrádi országok a megállapodást megelőzően már 1991-ben felvették a kapcsolatot a EFTA-val (Európai Szabadkereskedelmi Társulás), így 1993-ban jelentős gazdasági előnyhöz tudtak jutni. Előnyként az ipari árukra szabadkereskedelmi egyezményeket kötöttek, így lehetőségük nyílt a mezőgazdasági áruk kedvezőbb piacra való jutatásához.³⁹

2.6. Az EU készségének kinyilvánítása

Magyarország már 1992-ben egyértelműen jelezte a többi visegrádi országgal együtt, hogy fő céljuk az EK-hoz való csatlakozás. Ebben a kérdésben az EK még nem kívánt érdemben reagálni, így csak azt hangoztatta, hogy a társulás közelebb viszi őket a célhoz. A külső nyomásoktól mentesen az Európai Tanács 1991 decemberében megtartotta az igen fontos ülését Maastricht városában. A tárgyalások a saját belső integrációs programjáról szóltak, amibe nem kívánta belevonni a bővítéssel kapcsolatos kérdéseket.

Időközben a ránehezedő külső nyomás még nagyobb lett, így kénytelen volt a maastrichti értekezleten a Bizottságtól a bővülés kérdésében tanulmányozást kérni.⁴⁰

A következő évtizedekben, ezt követően sajátos politikai alkufolyamat alakult ki a hozzá csatlakozni kívánó közép- és kelet- európai országok között. Ezzel kapcsolatosan az első jelentős lépést az 1992 júniusában tartott lisszaboni csúcs hozta, ahol a Bizottság már bizonyos sarokpontokat megfogalmazott a bővítéssel kapcsolatban. Ebben is kifejtette, hogy tagja lehet az EU-nak „ *minden európai és demokratikus ország, amely tiszteletben tartja az emberi jogokat és versenyképes piacgazdasággal rendelkezik*”. Ezek mellett az

³⁹ Hargitai Árpádné, Izikné Hedri Gabriella, 1999, 24-28

⁴⁰ Balázs Péter, 2002,147-148

EU rámutatott arra, hogy a közösségi anyag az *acquis communautaire* bővült és ennek teljes átvétele nélkül szó sem lehet az integrációs tagságról. Kivételként annyit engedett, hogy szó lehet technikai adaptációról, és átmeneti megoldásokról. Az átmeneti megoldásoknak két nagy csoportját különböztethetjük meg:

- azok a jogszabályok vagy azok egyes részei, amelyek esetében átmeneti időszakra van szükség a csatlakozást követően is arra, hogy a közösségi feltételekhez való alkalmazkodás megtörténjék,
- azok a jogszabályok vagy azoknak bizonyos rendelkezései, amelyek esetében fokozatosan történik a közösségi követelményekhez való felzárkózás a csatlakozást követően, és erre a fokozatos felzárkózásra kell az átmeneti időszak, illetve átmeneti mentesség.⁴¹

A jelentés még tartalmazta, hogy milyen változtatásokat kellene véghezvinni a belső szervezetben az integráció bekövetkeztével. Nyomatékosította a döntés- előkészítés munkamódszereivel, a különféle közösségi szervek tagjainak számával és az eljárásokkal kapcsolatos nehézségeket. Fontos megemlíteni, hogy a jelentésben szerepelt két olyan gondolat, amelyek a későbbiekben el lettek felejtve. Egyrészt az integrációs követelményeknek nem megfelelő szinten álló országok számára javaslatot tett „átmeneti szakasz” kialakítására, másrészt egy „összeurópai szabad kereskedelmi zónának” a kialakítását is felvetette.⁴²

2.7. A koppenhágai kritériumok

Az EU-nak a nézőpontja a csatlakozásokról egyre pozitívabb irányba mozdult el. Erre rásegített az EU és a három visegrádi ország külügyminisztereinek találkozója 1992. október 5-én, valamint az Edinburgh-i félévzáró jelentés a közép- és kelet-európai országokról. Hatással volt rá még az 1993. április 13-14- én tartott koppenhágai konferencia, ahol az „átalakuló gazdaságok” problémáival foglalkoztak. A tanácskozás során végre érdemi választ adott a keleti csatlakozásról. Megerősítette, hogy a közép- és kelet-európai társult országok tagjai lehetnek az EU-nak, akkor, ha a tagsággal járó kötelezettségeket képesek teljesíteni és a kívánt gazdasági és politikai feltételeket teljesítik. A csatla-

⁴¹ Balázs Péter, 2002,147-148

⁴² Balázs Péter, 2002,148

kozni kívánó országok részére három fő kritériumot fogalmazott meg az EU, amelyeket koppenhágai kritériumként emlegettek. Először is rendelkeznie kellett olyan intézményekkel, amelyek garantálják a demokráciát, a jogrendet és az emberi jogokat, valamint a kisebbségek védelmét. Másodszor olyan piacgazdasággal kellett rendelkeznie, ami működőképes, bírnia kellett az unión belüli versenyt és a piaci erők nyomását. Harmadszor pedig tudnia kellett vállalni a politikai, gazdasági és monetáris unióval járó kötelezettségeket. Kiegészítésként negyedik feltételnek azt fogalmazta meg önmaga számára, hogy úgy kell a keleti bővítést végrehajtani, hogy azok ne csökkentsék az európai integráció szintjét. Ezen kitétel az akkori viszonylatok közepette elkerülhetetlennek tűnt.⁴³

Eközben folyt Magyarország és Lengyelország társulási szerződésének ratifikációja, amely összesen két évig is eltartott. Oka inkább eljárási természetű volt. A történésekkel párhuzamosan 1992. március 1-jén életbe lépett ideiglenesen a két szerződés kereskedelmi rendelkezései. A megállapodások véglegesen 1994. április 1-jén léptek hatályba. Ezt követően 1994. április 1-jén hazánk benyújtotta csatlakozási kérelmét az Európai Unióhoz. Lengyelország 1994. április 8-án tette meg ugyanezt a lépést. A történések fényében az EU Tanácsának 1994. április 19-i ülése felkérte a Bizottságot a szokásos vélemény kidolgozásra.⁴⁴

2.8. A tagjelöltek kiválasztása

Az EU az 1994. december 9-10 között tartott esseni csúcsértekezletén már felvázolta a csatlakozás előtti stratégiáját az érintett országok számára. Mindenekelőtt arról döntött, hogy ki az a tíz ország, akivel hajlandó lenne a politikai körülményeit figyelembe véve a tagsághoz vezető útra lépni. Ez a tíz ország név szerint: Lengyelország, Csehország, Szlovákia, Magyarország, Románia, Bulgária, Észtország, Lettország, Litvánia és Szlovénia volt. Az esseni csúcs további meglepetéseket is tartogatott, az EU úgy döntött kibővíti az érintett felekkel a transzeurópai közlekedési, hírközlési és energia hálózatok listáját. A következő lépést 1995 júniusában tartott Cannes-i csúcsértekezlet jelentette. Itt az EU újabb választ fogalmazott meg a csatlakozással kapcsolatosan, jóváhagyta az úgynevezett fehér könyvet (White Paper on the Preparation of the Associated Countries and Eastern Europe for Integration into the Internal Market). Ez az irat az integráció joganya-

⁴³ Balázs Péter, 2002,148-149

⁴⁴ Balázs Péter, 2002,149-150

gából kiválogatott részekből állt, amelyeket át kellett ültetniük a saját jogrendjükbe ahhoz, hogy az EU egységes piaci szabályainak meg tudjanak felelni. Ez a könyv nem kis kihívást jelentett az országok számára, de jelentős rész volt a csatlakozáshoz. A könyvből viszont látványosan kihagyták a munkaerő szabad mozgására vonatkozó részt, ami azért elengedhetetlen lenne egy teljes jogú tagság kialakításához.⁴⁵

1995 decemberében tartották a madridi csúcsot, ami egy fontos üzenetet tartalmazott a bővítéssel kapcsolatban:

„ az Európai tanács reméli, hogy a közép- és kelet- európai országokkal való tárgyalások előzetes szakasza egybeesik a Máltával és Ciprussal folytatandó tárgyalások kezdetével”.

Ez volt a Málta- Ciprus formula. Ez viszont többszörös aggodalomra adott okot a csatlakozással kapcsolatban. Először is nem tudták, hogy mit értsenek a konferencia végének, az ülések befejezését vagy az eredmény ratifikálását. Másodszor az ET reménye nem tekinthető biztos politikai kötelezettségnek. Harmadszor csak előzetes szakaszát említi meg a tárgyalásoknak. Időközben az aggodalmat okozó kérdések is tisztázódtak. Kiderült, hogy a konferencia vége nem a ratifikációk befejezését jelenti, így a magyarok úgy számoltak, hogy 1988 elején elkezdődhetnek a kibővülési tárgyalások. Azt viszont, hogy mi is fog történni ekkor az EU- nak is és Magyarországnak is eltért a véleménye. Hazánk úgy gondolta, hogy valóban megkezdődnek a csatlakozási tárgyalások, míg az EU csak a kibővítési folyamat elindítására gondolt.⁴⁶

2.9. Kérdőív és ország vélemények

Nagyobb előrelépést jelentett a kérdőívek átadása az érintett országoknak, amelyre 1996. április 26-án került sor. Az átadást követően ténylegesen megindultak a csatlakozási tárgyalások előkészületei. A kérdések a magyarországi politikai berendezkedésre, a gazdasági életre, valamint az unió működésével összefüggő jogalkotásra irányultak. A kérdőív összesen 150 oldalas volt és 23 fejezetből állt. A válaszok elkészítése a Külügyminisztérium koordinálásával a kormányzati apparátusok feladatát jelentette, de voltak olyan témák, amelyekben a kidolgozást érdekképviselői testületek oldottak meg, így elkészítésében több mint ötszázan vettek részt. A magyarokat nem érte váratlanul a kérdőív, tisztában voltak az EU vizsgálati módszereivel, csupán az lepte meg őket, hogy az EU Bizott-

⁴⁵ Balázs Péter, 2002,150-151

⁴⁶ Balázs Péter, 2002,151

ságának szakértői a helyszíni felmérésben nem vettek részt, hanem az egésznek önbevallás jellege volt. A kidolgozással 1996. július 26-ára kellett végezniük, amely határidőt a magyarok tartottak is. A kidolgozás végül angol nyelven 4481 oldalt tett ki és körülbelül 14,3 kg-ot nyomot a kinyomtatott anyag.⁴⁷

Az 1996 júniusában tartott firenzei csúcsértekezlet különösebb változásokat nem hozott, ugyanazt az álláspontot mondta ki, mint a madridi. A pár hónappal később tartott dublini ülésen ismételten csak az hangzott el, ami a madridi csúcson elfogadásra került. Az 1997. június 16-17-én tartott amszterdami találkozón már eljutottak oda, hogy lezárták a madridi konferenciát, valamint kijelentették, hogy megteremtődtek a feltételek a kibővüléshez. 1997. július 16-án újabb jelentős esemény következett be, az Európai Bizottság közreadta a tagjelöltekre vonatkozó ország véleményeket, ezekben már állást is foglalt a jelentkezők felkészültségének szintjéről. Természetesen véleményét a koppenhágai kritériumok alapján fogalmazta meg. A vélemények alapján az Európai Bizottságkezdetben úgy döntött, hogy öt plusz egy ország van olyan állapotban, akikkel megkezdhetik a csatlakozási tárgyalásokat. Ezek a következők voltak: Lengyelország, Csehország, Magyarország, Észtország és Szlovénia a plusz egy Ciprus volt.⁴⁸

2.10. Az AGENDA 2000

Az ország véleményekkel egyidejűleg az Európai Bizottság indítványozta az „Agenda 2000” programot. Az Agenda lényegében a Bizottság javaslatait tartalmazta a keleti bővítéssel kapcsolatos előfeltételekről, pontosabban a költségvetésről, ezek mellett kitértek még a strukturális alapokra, illetve a közös agrárpolitika reformjaira. A dokumentumnak több része volt. Az első részében az unió belső fejlődésének nehézségeivel foglalkozott. Kiemelte a fenntartható fejlődést és a foglalkoztatást. A második részben a bővítés hatásait elemezte, értékelte a kritériumok teljesülését a tagjelölt országokban, illetve a várható fő vitanapokat is felsorolta. Külön foglalkozott ebben a részben Ciprus, Törökország és az Európai Konferencia komplikációival. Magyarországgal kapcsolatosan is fogalmazott meg gondolatokat az Agenda, amelyek így szóltak:

⁴⁷ Balázs Péter, 2002, 151-152

⁴⁸ Balázs Péter, 2002,152

„...Magyarország egy stabil intézményekkel rendelkező demokrácia jegyeit mutatja, amely biztosítja a jogállamiságot, az emberi jogok érvényesítését és a kisebbségi jogok védelmét. Az országot működő piacgazdaságként lehet kezelni, amely középtávon képes lehet arra, hogy az unión belül szembe nézzon a piaci erőkkal és a verseny nyomásával. Magyarország középtávon abban a helyzetben lehet, hogy képes lesz az unió joganyagát, elsősorban az egységes belső piacét átvenni, amennyiben folytatja tevékenységét e joganyag átültetésével kapcsolatban...”

A harmadik része a 2000-2006 közötti időszakra vonatkozó új költségvetési kritériumokat tartalmazta.⁴⁹

2.11. A csatlakozási folyamat elindítása

A luxemburgi csúcson, amelyet 1997. december 12-13-án tartottak, az EU elhatározta magát az újabb, keleti irányú bővítés megindítására. Több dolgot is leszögezett, egyrészt, hogy a csatlakozási tárgyalások kétoldalú kormányközi konferenciák alakjában 1998-ig megkezdődnek Ciprussal, Magyarországgal, Lengyelországgal, Észtországgal, Csehországgal és Szlovéniával. Azt is kijelentette, hogy Romániával, Szlovákiával, Lettországgal, Litvániával és Bulgáriával is megkezdzi az előkészületeket. A csúcs keretében az EU joganyagát is sikerült fixálniuk, amit 1997. december 8-án a Tanács el is fogadott. A joganyagot harmincegy fejezetre osztották. A csatlakozási folyamat ténylegesen 1998. március 30-án indult meg az országokkal. Március 31-én pedig a tárgyalások kezdődtek meg. A tárgyalások tekintetében is volt sorrend, azt hogy melyik ország hányadikként kerülhetett sorra azt az döntötte el, hogy mikor adták be a csatlakozási kérelmüket. Az kerülhetett előrébb, aki előbb adta be. Ebből kiindulva Magyarország a második helyet tudta megszerezni Ciprust követően.⁵⁰

1998. április 27-én elkezdődött az első fázisa a tárgyalásoknak, ami a joganyag összehasonlító vizsgálatot foglalta magába. Magyarországra nézve az első kétoldalú tárgyalásokra 1998. április 24-én került sor. Napirenden akkor a tárgyalások alapelvei, eljárási rendje, illetve a átvilágítás szerepelt. A magyarok 1998. szeptember 3-án fogadták el az első tizenegy tárgyalási álláspontot. A kormány az utolsó tárgyalási pozíciót 1999. november 25-én fogadta el. A tárgyalások alatt természetesen az Európai Bizottság folyamatosan

⁴⁹ Balázs Péter, 2002,153

⁵⁰ Balázs Péter, 2002,154-155

vizsgálta az adott ország helyzetét. Az első ország jelentésre 1998. november 4-én került sor, majd minden évben kiadtak egyet minden novemberben. Ezekben a dokumentumokban az EU értékelte az előrehaladást, valamint mindig a tudomására hozta az országnak, hogy hol és milyen akadályt talált a tárgyalások lezárásához.⁵¹

2.12. Az intézményi és döntéshozatali kérdések

A 2000. december 7-9 között tartott nizzai csúcsértekezleten döntöttek a képviselői helyek elosztásáról az Európai Parlament tekintetében, és ide már a tagjelölt országokat is belevették. A helyek kibocsátásánál figyelembe vették a jelöltek lélekszámát is. Ebből kiindulva hazánkat tizenkettő szavazat illette meg. A nizzai csúcs utolsó éjszakáján azonban változás következett be, a francia elnökség lecsökkentette Magyarország és Lengyelország helyeit. Csupán húsz-húsz helyet kaptak, az őket megillető huszonkettő helyett. Mindezek mellett hasznos volt az intézményi és a döntéshozatali feltételek tisztázása a bővítés szempontjából.⁵²

A nizzai csúcs ezen kívül megerősítette a külügyminiszteri tanács által 2000. december 4-én hozott határozatot, amelyben meghatározta a csatlakozási tárgyalások további módszerét. A menet úgy nézett ki, hogy a Bizottság féléves szakaszokra tagolta a napirendre tűzendő tárgyalási részeket, és mindig a könnyebb felől haladtak a nehezebb felé. Magyarország jó ütemben folytatta ezeket a tárgyalásokat, sőt volt, hogy az élen haladt a többiek előtt. A tervet követően valóban a legnehezebb témakörök maradtak 2002-re, ilyen volt az EU költségvetése, a strukturális alapok, valamint a mezőgazdasági fejezet pénzügyi vonatkozásai.⁵³

Végül 2002. január 30-án a Bizottságnak sikerült a bővítéssel kapcsolatos finanszírozásra vonatkozó javaslatot tenni. Az elgondolás tíz országgal számolt. A javaslat nem aratott nagy sikert sem a tagállamok, sem a tagjelöltek körében. A tagállamok túl gyorsnak, a tagjelöltek túl lassúnak vélték a költségvetéshez való felzárkóztatás folyamatát. Tudták, hogy ez a kérdés a tárgyalások lezárásához közeledve gondot fog okozni. Már csak azért

⁵¹ Balázs Péter, 2002,155

⁵² Balázs Péter, 2002,158

⁵³ Balázs Péter, 2002,159

is, mert a tárgyalások csak akkor zárulhatnak le, ha valamennyi kérdésben megegyeztek. Amíg egy kérdés is nyitott, addig a többi is annak számít.⁵⁴

2.13. Az utolsó lépések a csatlakozáshoz

2002. október 9-én az EU Bizottsága úgy határozott, hogy véglegesen megadja azon országok nevét, akikkel visszavonhatatlanul kifogja bővíteni a létszámát 2004-ben.

2002. október 24-25-én rendezték meg a brüsszeli csúcstalálkozót, ahol az EU állam- és kormányfői voltak jelen. Itt hivatalosan is felkészültnek nyilvánították a csatlakozásra a tíz tagjelöltet.

2002. december 12-13-án tartott koppenhágai csúcstalálkozón lezárták az EU állam- és kormányfői a csatlakozási tárgyalásokat. A valós szöveget 2003. február 5-én hagyták jóvá az EU tagországok állandó brüsszeli képviselői, majd február 13-án Magyarország.

2003. április 14-én Magyarország aláírta Athénban a többi leendő tagországgal együtt a tagságot jóváhagyó szerződést. Az aláírást követően a magyarországi képviselők megfigyelőként részt vettek az Európai Parlamentben, valamint a küldöttek bekapcsolódtak a Miniszteri Tanács munkájába. Az Európai Parlamentbe az országgyűlésbe megválasztott képviselők kerültek. Összesen 24 hely illette meg a magyarokat, amelyet a kormány elosztott egyenlő arányban a kormányoldali és az ellenzéki képviselők között. Ugyanakkor fontos leszögezni, hogy e képviselők megtartották mandátumukat a magyar országgyűlésben is, így 1 évig kettős feladatot láttak el. Megfigyelőként szavazati joggal nem rendelkeztek, de tanácskozási joguk az volt, illetve a vitákban részt is vehettek. Képviselők az EU Tanácsának életében is jelen voltak megfigyelőként. Itt szerepet vállalt a miniszterelnök, tíznél több miniszter, az EU- képviselő mintegy 100 fő körüli munkatársai, valamint a kiutazó kormányzati képviselők. Az ő tevékenységük abból állt, hogy képviseljék, támogassák a magyar kormányzati álláspontot. Munkájukat a 2002. november 7-i ülésen elfogadott tagállamként való működés programja tartalmazta. Európai Unióhoz történő csatlakozásáról szóló okmányt 2003. december 15-én erősítette meg az országgyűlés és december 23-án Rómában helyezték letétbe a magyar ratifikációs okmányokat.

⁵⁴ Balázs Péter, 2002, 159

Az EU 15 tagállamában 2004. március 3-án fejeződött be a tíz új európai uniós tagország EU-csatlakozási szerződésének parlamenti ratifikációs folyamata.⁵⁵

2.14. A csatlakozás

Végül 2004. május 1-jén Magyarország a többi kilenc érintett országgal együtt teljes jogú tagjává válhatott az Európai Uniónak, így 25-re bővült az EU- s országok száma.

Taggá válását országszerte rendezvénysorozatok kísérték, természetesen a legnagyobb szabású rendezvény Budapesten került megrendezésre, ahol a Hősök terén még egy Időkerék is felállítottak. Az Időkerékben tárolt homok szombaton nulla óra nulla perckor kezdett el peregni, ami az uniós csatlakozás pillanatától eltelt időt jelezte.

Az ünnepségek keretében többen is felszólaltak a csatlakozással kapcsolatosan:

- *"Azért jöttünk ide, hogy együtt ünnepeljük életünk egyik legnagyyszerűbb pillanatát, ezer éve vártunk erre"* - mondta Demszky Gábor főpolgármester az európai uniós csatlakozás Erzsébet téri ünnepségén néhány perccel éjfél előtt
- *"A 15 év alatt egyetlen kormány sem kérdőjelezte meg ezt a kitűzött utat, és egyetlen politikai erő nem vitázott azzal, hogy ennek a népnek, nemzetnek igenis Európában van a helye"* - mutatott rá Szili Katalin.
- Az MDF Budapesten Antall József néhai MDF-es miniszterelnökre emlékezett, aki, mint Dávid Ibolya jelenlegi MDF-elnök mondta, *"szellemileg és erkölcsileg is hozzájárult Magyarország európai uniós csatlakozásához"*.

⁵⁵ Balázs Péter: Magyarország és Európa 20 év után, 2011, 156-158

3. Magyarország beilleszkedése az EU rendszerébe

A szakdolgozat terjedelmére vonatkozó szabályok nem teszik lehetővé, hogy az összes területet érintsem, amelyre hatással volt a csatlakozás, így szeretném azokat a témaköröket kiemelni, amelyek számomra jelentősek. Két ilyen témakör van a környezetvédelem és az oktatás. Ezeken kívül fontosnak tartom a magyar EU- elnökség eredményeinek megemlítését is.

3.1.A környezetvédelem

3.1.1. A kezdetek

A Római szerződésnek az eredeti verziója még nem foglalkozott a környezetpolitikával. Akkoriban még nem volt annyira fontos kérdés, mint a későbbiekben. A Római szerződésnek az eredeti verziója még nem foglalkozott a környezetpolitikával. Akkoriban még nem volt annyira fontos kérdés, mint a későbbiekben. A kérdés tekintetében világviszonylatban az 1972-es stockholmi ENSZ – konferencia bírt nagy jelentőséggel, amin az emberi környezetről tárgyaltak. A Gazdasági Közösség esetén az 1972 októberében, Párizsban tartott kormány- és államfők csúcstalálkozója volt a fordulópont. Párizs után az EU bizottsága 1973-ban előterjesztette az első környezetvédelmi akcióprogramját. Mára ezen akcióprogramok tekintetében a hetedik megvalósítására törekednek. Maga a Környezetvédelem, mint elem csak az Egységes Európai Okmány 1987-es hatálybalépésekor vált a Római Szerződés részévé.⁵⁶

A környezetpolitikának vannak jóléti, etikai és gazdasági alapjai egyaránt. Etikai érvnek minősül az, hogy a természet belső értékkel rendelkezik, s így védelemre szorul. Jóléti évként említhető, hogy összefüggés van a környezeti állapot romlása és a emberi egészség között. Gazdasági évek közé tartozik, hogy a környezetvédelmi normák a működőképes belső piac előfeltételei.

⁵⁶ Korsós Tamás: Európai Tükör- Magyarország öt éve az Európai Unióban, 2009,252

3.1.2. A környezetvédelem alapelvei

Alapelveit az Európai Közösség Szerződése tartalmazza. Alapelvei a magas szintű védelem, az elővigyázatosság, a megelőzés a „szennyező fizet”, a szubszidiaritás, a fenntartható fejlődés, a partneri viszony. Elvek kifejtése:

1. a magas szintű védelem: „ *Az EK Szerződés leszögezi, hogy a magas szintű környezetvédelem elérése a cél. A környezetpolitikának figyelembe kell vennie a tudományos tényeket, a Közösség régióinak környezeti állapotát, valamint a Közösség és az adott régió gazdasági és társadalmi helyzetét.*”
2. az elővigyázatosság: „ *Ez az elv alapvetően azt jelenti, hogy a környezetkárosítást minden eszközzel meg kell próbálni elkerülni.*”
3. a megelőzés: „ *A lehetséges környezeti szennyező hatásokat a szennyezés forrásánál kell megszüntetni.*”
4. a szennyező fizet: „ *A környezeti kár költségeit a kár okozójának kell viselnie.*”
5. a szubszidiaritás: „ *Ezen elv szerint az EU csak akkor cselekszik, ha a problémát hatékonyabban tudja kezelni, mint a tagállamok. Ezt az általános érvényű elvet azonban nehéz átültetni a gyakorlatba.*”
6. a fenntartható fejlődés: „ *A jelen generáció szükségleteinek kielégítése olyan szinten kell, hogy történjen, amely lehetővé teszi a jövő generáció szükségleteinek azonos szinten történő biztosítását.*”
7. a partneri viszony: „ *A fenntartható fejlődés szereplőinek párbeszédet és együttműködést kell kialakítaniuk a környezetvédelmi problémák megoldása érdekében.*”⁵⁷

3.1.3. Az EU környezeti joganyaga

Az EU környezetvédelmi joganyaga mintegy 300 irányelvből, rendeletből, határozatból és ajánlásból áll. A környezeti jog szinte minden részére kiterjed az EU tevékenysége. Szakterületeknek megfelelően fejezetekre is felbontható az EU munkássága. Fejezetek: általános politika, levegőtisztaság védelme, vegyi anyag, ipari kockázatok és biotechnológia, természetvédelem, zaj és rezgések elleni védelem, vízminőség védelem, hulladékgazdálkodás, nukleáris biztonság, polgár védelem.⁵⁸

⁵⁷ http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0032_kornyeztvedelem/ch09.html

⁵⁸ <http://inventor.hu/ceco/kock/konyv/eu-mo.pdf>

3.1.4. A csatlakozó országok feladatai

A környezetvédelem kapcsán alapvető elvárás az EU Bizottság által elkészített és a jelölt által kitöltött átvilágítási lista, ami kb. 200 jogszabályt foglal magába a környezetvédelmi fejezetben. A tagjelölt országnak a listában meg kell jelölnie, hogy a közösségi jogszabályokkal kapcsolatos jogharmonizációt melyik minisztérium és mikor fogja végrehajtani. Ezáltal az EU figyelemmel tudja kísérni a megvalósulás ütemét, és megláthatja az adott ország teljesítési eredményeit. További feladatokat tartalmaz a Közösségi Vívmányok Átvételének Programja, amelyben az intézményfejlesztés és beruházási programok találhatóak meg. Mindezekon kívül fontos a lakosság környezeti tudatosságának növelése, és a környezeti információk eljutása hozzájuk. A Csatlakozási Partnerségben pedig megfogalmazásra kerülnek azok a feladatok és célok, amelyeket meg kell valósítaniuk a tagjelölteknek. A Partnerség két elemből áll össze, az első a Közösség által megállapított prioritások, a másik a megvalósításhoz szükséges pénzügyi segítséget fejt ki.⁵⁹

3.1.5. Magyarország környezetügye a csatlakozás előtt

A szocializmus idején hazánk környezet állapotát a pazarló és korszerűtlen ipari és mezőgazdasági termelés kibocsátásai határozták meg. A kilencvenes években viszont jelentős változás következett be. Átalakult a gazdasági szerkezet, a lakosság fogyasztása is csökkent és egy környezeti szabályozó rendszer is megjelent, ami hatékonyan hatott a legtöbb szennyező anyag kibocsátására és a természeti erőforrásokkal való gazdálkodásra. Mindezek mellett a technológia fejlődése is beindult, ami viszont negatív eredményeket hozott. A motorizáció miatt növekedésnek indult a közlekedésből származó légszennyezettség. Beépítési nyomás is megjelent, ami által nagyon sok zöld felület beépítésre került. A csatlakozás idejére hazánk jelentősen el volt maradva az akkori uniós átlagtól.⁶⁰

⁵⁹ <http://inventor.hu/ceco/kock/konyv/eu-mo.pdf>

⁶⁰ Korsós Tamás, 2009, 254

3.1.6. Az EU Bizottságának értékelése Magyarország környezeti helyzetéről a csatlakozás előtt

A Bizottság vizsgálatai alapján arra a következtetésre jutott, hogy Magyarország előrelépést tett a levegőtisztaság- védelmére, a vízminőség védelemre, az ipari szennyezés ellenőrzésére, a genetikailag módosított szervezetekre vonatkozó jogszabályok elfogadása által. Az integrálását a környezetvédelemnek, illetve a fenntartható fejlődés előmozdítását biztosítja a magyar Országos Környezetvédelmi Tanács. A tanács a kormány tanácsadó testülete, joga és kötelezettsége a jogszabály- és programtervezetek véleményezés környezetvédelmi szempontok tekintetében. A fejlődések mellett viszont kérdés mutatkozott a regionális és helyi hulladékgazdálkodási tervek elfogadásában, a településenkénti hulladék szelektív gyűjtése és válogatás terén, valamint a használt elemek és akkumulátorok elkülönített gyűjtése és ártalmatlanítása terén. Az EK környezetvédelmi acquis-át végrehajtó adminisztratív kapacitást még fejleszteni kell. Összegezve a Bizottság az ország véleményében azt állapította meg, hogy Magyarország esetében az acquis átvétele közép-távon várható.⁶¹

3.1.7. Magyarország tevékenysége a csatlakozási folyamat alatt

Nagy kihívást jelentett Magyarország számára a környezetvédelemhez való felzárkózás. A nehézséget a szokásos politikai- igazgatási korlátok mellett a jogszabályok nagy száma, az acquis végrehajtásával összefüggő költségek, az ágazat politikai súlytalansága és az intézményi hiányosságok adták.

A lemaradását Magyarországnak 2001-től sikerült behoznia. Ennek keretében létrejött háromszáz harmonizációs célú jogszabály. További nehézséget jelentett, hogy ezen acquis nagy részben eredmény centrikus volt, ami azt jelentette, hogy érdemi javulást kellett elérni a környezet állapotában. Mindezek finanszírozására a felmérések szerint Magyarországnak 3370 milliárd forintba lett volna szüksége, amiből 715 milliárd az államháztartást, 2655 milliárd pedig a vállalkozásokat terhelte volna, viszont ezen összegek az idő múlásával csak növekedett. A környezetvédelmi intézményrendszer is nagy átalakításokon

⁶¹ <http://inventor.hu/ceco/kock/konyv/eu-mo.pdf>

esett át. Egyre több embert alkalmaztak ezeken a területeken. Kialakítása során problémát jelentett a környezetvédelem tartós politikai súlytalansága.

3.1.8. Magyarország eredményei a csatlakozást követően

A csatlakozást követően elszámolható, hogy Magyarország nem rontotta az EU környezeti színvonalát, hanem egyes területeken még javította is. Megállapítható az is, hogy a csatlakozást követően komoly eredményeket ért el a hazai környezeti jogalkotás. A közösségi jogszabályok végrehajtása egy-két kivétellel megtörtént, illetve folyamatosan zajlik. Nincsenek kiemelkedő problémák az eljárási típusú normák végrehajtásával sem. A problémát az eredmény centrikus közösségi jogszabályok jelentik, amelyekhez érzékeny politikai döntések meghozatala kapcsolódik, illetve nagy állami beruházásokat igényelnek. Ezt tanúsítja, hogy a csatlakozást követően három beruházás megvalósítása alól kapott hazánk mentességet: a nagy tüzelőberendezések és a hulladékégetők légszennyezésére csomagolási hulladék hasznosítására, amit később Magyarország teljesíteni tudott. A negyedik mentesség tekintetében, ami a települési szennyvíz összegyűjtésére és kezelésére vonatkozott, az állami források hiánya miatt veszélyeztette az *acquis*-nak való megfelelést. A belépést követően ezen kívül Magyarországnak hat területen merült fel a harmonizációval kapcsolatosan problémája.⁶²

- Természetvédelem

A természetvédelem tekintetében a legnagyobb kihívást a Natura 2000 hálózat kiépítése és védelme jelentette. A rendszert végül sikerült kiépíteni, az ország mintegy 21%-a lett Natura 2000 terület. Az eredeti védett területeinek csaknem mindegyike bekerült, de ezen felül még további 1,2 millió hektár kapott uniós védettséget.

Problémák azonban ezen a területeken is merültek fel. A gondok egyike az egyedi élőhelyek védelmével kapcsolatos. A csatlakozás óta kötelezettségszegési eljárás indult ezzel kapcsolatosan Magyarország ellen. Ezen belül a hálózat területeit érintő területhasználattal kapcsolatos engedélyezésekkel voltak bajok. A későbbiekben a gond megoldódott. A másik nagy problémát a területek érdemi védelme jelentette. Ugyanis az államnak az élő-

⁶² Korsós Tamás: Európai Tükör, 2009, 259

hely-védelmi irányelv alapján gondoskodnia kell a területek zavartalanságáról. Ez viszont a fizikai őrzést is magába foglalja, ami nem minden esetben oldható meg.⁶³

- Hulladékgazdálkodás

Ezen acquis teljesítése társadalmi- gazdasági és jogi intézkedéseket igényel. Az intézkedéseinek célja az, hogy gyökereiben befolyásolja az emberek fogyasztási szokásait, valamint egy közhasznú hulladékkezelési infrastruktúrát kiépítsen. Hazánkban e témakör tekintetében a meglévő hulladéklerakók rekultivációja, valamint a nem megfelelő lerakók lezárása okozott gondot. A speciális hulladékarámok (hulladék olajok, elemek) visszagyűjtése és hasznosítása is csak úgy tud megvalósulni, hogy hazánk ösztönző termékdíjat vezett be. Ezeket kapcsolatosan a problémát az jelenti, hogy az EU szintjén e kérdés rendezetlen. További gondot jelent Magyarország számára a hulladékdömping, ami azt jelenti, hogy a hulladék jogszerűen vagy jogszerűtlenül, de semmiképpen nem kívánt beáramlása. A Bizottság is látja a problémát, de megoldásokat nem fogalmazott még meg.⁶⁴

- Környezeti hatásvizsgálat

Magyarországon e vizsgálat már régóta jelen van, mégis a csatlakozás óta több ezzel kapcsolatos irányelvet fogalmazott meg az EU, amelyeknek hazánk nem minden elemében tud megfelelni. Ezek a hibák a transzpozíció hiányosságaira voltak visszavezethetők, később ezt orvosolni tudtuk. A probléma másik részét a nem megfelelő hatósági jogalkalmazás teszi ki. Mindezen hiányok azért jelentenek gondot, mert sokuniós projekt esetében veszélyeztették a támogatási összeg kifizetését.⁶⁵

- Vízminőség védelem

Ezen belül találhatjuk meg a két legköltségesebben megvalósítható jogszabályt: az egyik a települési szennyvíz elvezetése és tisztítására vonatkozó irányelv, a másik az emberi fogyasztásra szánt víz minőségére vonatkozó irányelv. A csatlakozási szerződés keretében kitűzték ezeknek a teljesítési határidejüket, de már lényegében akkor tudták, hogy sem a közösségi sem az állami ráfordítás nem lesz elég a határidőben történő teljesítéshez. Még napjainkban is folyik ennek a megvalósítása, mára az ivóvíz készlet 70%-a felel meg az EU elvárásoknak a maradék 30%-ban még mindig található bór, fluorid, nitrit,

⁶³ Korsós Tamás, 2009,260

⁶⁴ Korsós Tamás, 2009,260-261

⁶⁵ Korsós Tamás, 2009, 261

arzén, ammónium. A vízminőséggel kapcsolatos irányelvekről elmondható, hogy nem csak hazánknak okoz gondot a vízgazdálkodási infrastruktúra kiépítése, de mindezek ellenére Magyarország ellen folyamatos az ezzel kapcsolatos kötelezettségszegési eljárás.⁶⁶

- Levegőminőség- védelem

Magyarország az elvárásoknak megfelelően vezette be az új levegőminőségi szabályozási rendszert. Hazánknak sikerült elérnie már 2010-re a légszennyező anyagokra vonatkozó nemzeti kibocsátási célokat. Magyarország tekintetében azt jelentette, hogy a kén-dioxid kibocsátásának 500 kilotonnának kellett lennie, a nitrogén- oxidok (NO₂) kibocsátásának, az illékony szerves vegyületek kibocsátásának 137 kilotonnának és az ammónia kibocsátásának 90 kilotonnának kellett lennie. Ami gondot okoz e téma tekintetében a szálló porra (PM₁₀) vonatkozó határérték csökkentése. A nagyvárosokban még mindig jelentős problémát jelent. Hátrány, hogy hatással van az emberek egészségére.⁶⁷

- Éghajlatváltozás

Ezen belül az üvegházhatású gázok kibocsátására irányuló irányelv részéről már több kötelezettségszegési eljárás indult hazánkkal szemben. A kezdeti nehézségeket az okozta, hogy nem volt megfelelő jogi és intézményi infrastruktúra az irányelv leküzdésére. A nagyobb problémát azonban a kibocsátási kvótákkal kapcsolatos nemzeti kiosztási tervek elkészítése jelenti. Jelentős lépésnek tekinthető az ügyben, hogy 2014 januárjában Magyarországnak sikerült megegyeznie az Európai Bizottsággal a szén- dioxid jogosítványok kiadásával kapcsolatban.⁶⁸

⁶⁶ Korsós Tamás: Európai Tükör, 2009, 261-262

⁶⁷ Korsós Tamás: Európai Tükör, 2009, 262-263

⁶⁸ Korsós Tamás: Európai Tükör, 2009, 263

3.2. Az oktatás

3.2.1. A kezdetek

A Római Szerződés eredeti példánya még nem tartalmazott az oktatásra vonatkozólag előírásokat, mivel azt kizárólagosan nemzeti hatáskörbe tartozó ágazatnak vélte. Annak idején inkább a gazdasági- kereskedelmi célok voltak az elsődlegesek, valamint a szervezet nem is kívánt beleszólni a nemzeti hagyományokba, a nyelvben és kultúrában gyökerező oktatási rendszerbe. A maastricht-i szerződés után az EU oktatással kapcsolatosan fordulatot vett. A Római Szerződés új szabályokkal bővült, ami az alap- és középfokú oktatásra, illetve a szakképző jellegű felsőoktatásra vonatkozott. A változás azt jelentette, hogy az említett elemeket is bevonta az uniós programokba. A Szerződés pontról- pontra felsorolta a konkrét oktatási területeket, amelyeken Uniós cselekvés történhet. Ezek a következők:

- *„az európai dimenzió fejlesztése az oktatásban, különösen a tagállamok nyelveinek tanítása és terjesztése révén”*
- *„a hallgatók és oktatók mobilitásának a bátorítása, egyebek mellett a végzettségek és a tanulmányi időszakok iskolai elismerésének a bátorításával”*
- *„az oktatási intézmények közötti kooperáció elősegítése”*
- *„a tagállamok oktatási rendszereire jellemző közös témákkal kapcsolatos információk és tapasztalatok cseréjének a fejlesztése”*
- *„a távoktatás fejlesztése”*

Az Amszterdami szerződés is változást hozott, ami a maastricht-i szerződést módosította. A két szerződés eredményeként a Közösség úgy döntött, hogy feladatává kell tennie az oktatási, szakképzési és ifjúsági területeket és segítenie kell a minőségi oktatás fejlesztéséhez. Fontos kiemelni, hogy az EU oktatási politikája kiegészítő, támogató jellegű és a tagállamok teljes egészében megőrizték a döntési önállóságukat.⁶⁹

3.2.2. Az oktatás és Képzés 2010 program

A program magában foglalta az óvodai nevelést, a tanárképzést, az információs és kommunikációs technológiák alkalmazását az oktatás és képzés minden szintjén.

⁶⁹ http://zskflnk.uw.hu/nk/EU_Oktatas&kepzes.htm

A munka munkacsoportokban zajlott, amelyeket a tagállamok képviselői alkottak, a folyamatot pedig a Bizottság koordinálta. A programról, annak eredményeiről és tapasztalatairól az érintett országok két évente beszámoltak, ezek alapján készítette el a Bizottság az időközi jelentéseket a Tanács és Parlament számára.⁷⁰

3.2.3. Az élethosszig tartó tanulás

Az erről szóló dokumentumot a Bizottság 2002-ben adta ki. Megjelenését széleskörű nemzeti szintű konzultációs folyamat követte, amelyben kifejtésre került, hogy a memorandumban foglaltak hogyan alkalmazhatók az egész európai térségre. A tanácskozás végén a Bizottság egy közleményt adott ki, amiben kifejtette, hogy stratégiája összekapcsolódik más területekkel is, mint az ifjúságnak a társadalmi integrációval, a foglalkoztatással és a kutatás fejlesztési irányjaival. Mindezt az Oktatás és Képzés 2010 program céljaira hivatkozva dolgozta ki. A dokumentum kiemel bizonyos elemeket, a melyek központi fontosságúak, ilyen a tanuló központi szerepe, az egyenlő esélyek, a minőség és tanulási lehetőség. Természetesen a memorandum rögzíti, hogy a tagállamoknak maguknak kell az erre vonatkozó stratégiát kidolgozniuk. A következő szempontokat viszont meghatározza, amelyek úgy szólnak, hogy mindenki számára lehetővé kell tenni az egész életen át tartó tanulást, az oktatásirányítás és az oktatási szolgáltatók különféle szintjeinek, illetve a civil társadalomnak együtt kell működnie, és az egyik legfontosabb az, hogy az oktatáshoz szükséges erőforrásokat kell biztosítani.⁷¹

3.2.4. Az EU által nyújtott lehetőségek

Az EU által nyújtott programok az oktatás minden szintjén segítenek abban, hogy a gyerekek, diákok, tanárok más tagállamokban bővíthessék tudásukat, tapasztalatokat szerezhessenek.

3.2.4.1. Socrates program

A program feladata az oktatás területének támogatása. Ösztönzi a diákok külföldön történő tanulását, cseréjét, a nyelvek oktatását. Az EU a programot 1995-ben indította. Magyarország a projekthez 1997-ben már csatlakozott. Többször is hozzájárult a fenntartás-

⁷⁰ <http://www.nefmi.gov.hu/europai-unio-oktatas/europai-unio-oktatas>

⁷¹ Dr. Inotai András: EU tanulmányok III., 2000, 150

hoz. 1997-ben 3 297 000 ECU-t. 1998-ban és 1999-ben egyaránt 4 402 000 ECU-t, majd 2000-ben 4 818 000 eurót fizetett. 2007 és 2013 közötti időszakban pedig 13 milliárd eurót különített el programok szervezésére. A programot hazai részről a Tempus Közalapítvány felügyeli, a programért pedig az Oktatási Minisztérium felelős szakmai téren. A program keretében több alprogram is működik. Alprogramok:

- Leonardo da Vinci
- Erasmus
- Comenius
- Lingua
- Arion⁷²

3.2.4.2. A Leonardo da Vinci program

Az Európai Bizottság 1994-ben elindított programja, amelynek fő célja a szakképzési együttműködés fejlesztése volt. Alapvetően két nagy szakasza volt a programnak, az első szakasza 1998. december 31-én zárult le, ennek a fejezetnek a célja az EU-s szakmai képzési politika megvalósítása, illetve a tagállamok közötti szakképzés harmonizációja volt. Második szakasza 2000. január 1-jén kezdődött, ami hét éven át tartott. 2007. január 1-jétől viszont a program, mint önálló projekt megszűnt. Az Egész életen át tartó tanulás elnevezésű program részévé vált, ezután a felsőoktatáson kívüli szakképzés területére irányul.

A projekt általános céljai:

- az ismeretek, készségek és képesítések megszervezése és felhasználása céljából tartott képzéseken és továbbképzéseken résztvevők támogatása
- a szakoktatás, képzés és mobilitás vonzóbbá tétele a munkáltatók és magánszemély számára
- a szakoktatás, és képzési rendszerek, intézmények és gyakorlatok minőségi javítása

Pályázati lehetőségei a következőkre terjednek ki:

Az első a mobilitás: kétféle mobilitást érint.

⁷² http://zskflnk.uw.hu/nk/EU_Oktatas&kepzes.htm

1.a szakmai alapképzés bármely formájában résztvevő gyakorlatok és szakmai továbbképzésben részt vevő munkaerő- piaci szereplők mobilitása

2.a szakképzési szakemberek mobilizálása

A második lehetősége a partnerségek. Célja a szakképzési intézmények, vállalatok közötti együttműködés a közös kérdésekben. A harmadik az innováció transzfer. Ami a jól bevált gyakorlatok átvételét, adaptálását jelentené a szakképzésbe. A negyedik eleme az innováció fejlesztés. Lényege, hogy olyan nemzetközi együttműködések támogatnak, amelyek fejlesztik a képzési rendszer minőségét.⁷³

3.2.4.3. Az Erasmus program

Kifejezetten a felsőoktatási intézmények számára teremt lehetőségeket, segíti a hallgatói mobilitást. A programot 1987-ben hozták létre. Az Erasmusban résztvevő hallgatók az EU országaiban részképzéseken vehetnek részt és ezekhez pénzügyi támogatást is nyújt a program. A tanulmányutak céljai közé tartozik többek között a félév- áthallgatás, szakdolgozat elkészítése, illetve szakmai gyakorlat szerzése. A diákok kizárólag saját intézményüknél pályázhatnak, és olyan felsőoktatási intézményekben tanulhatnak, amellyel az adott iskolának szerződése van. Nagy előnye a projektnek, hogy külföldön eltöltött tanulmányi idő beleszámít az egyetemi kurzusba, így lehetőség van arra, hogy ne kelljen fél- vagy egy évet halasztani. A jelentkezés feltétele egyedül csak az, hogy az adott hallgatónak az első félévet sikeresen teljesítenie kell. A nyelvtudás is fontos, de lehetőség van az adott egyetemen belül az ingyenes nyelvtanulásra is. A legtöbben Németországban és Franciaországban szeretnek kiutazni, de sokan választják még Olaszországot, Finnországot, Hollandiát és Nagy- Britanniát. Természetesen Magyarországra is jönnek diákok, számuk évente körülbelül 500 fő.⁷⁴

3.2.4.4. Az Erasmus + program

Az EU új programja, ami magában foglalja az oktatást, a képzést, az ifjúsági területet és a sportot, több most futó programot egyesít. Az Erasmus + 2014 és 2020 között 14,7 milli-

⁷³ http://www.tpf.hu/pages/content/index.php?page_id=579

⁷⁴ http://zskflnk.uw.hu/nk/EU_Oktatas&kepzes.htm

árd eurót biztosít az európai oktatás, képzés, ifjúsági szakma és sport megerősítésére. A program a hallgatók, gyakornokok, önkéntesek, fiatalok, tanulók, felnőtt tanulóknak, tanároknak, pedagógusoknak, egyetemi oktatóknak, munkásoknak, szervezeteknek szól. Az Erasmus+ -ban megtalálható a mobilitás, együttműködések és a szakpolitikai reformfolyamat támogatása nevű kategóriák. A programban részt vesznek az EU tagállamai, Izland, Liechtenstein, Macedónia, Norvégia és Törökország. A felsőoktatás területén még partner országok: Albánia, Bosznia- Hercegovina, Koszovó, Montenegró, Szerbia, Azerbajdzsán, Fehéroroszország, Grúzia, Örményország, Moldova, Ukrajna, Algéria, Egyiptom, Izrael, Tunézia.⁷⁵

3.3. A magyar EU- soros elnökség

2011. január 1-jétől hazánk első alkalommal töltötte be az EU Tanácsának a soros elnöki feladatait. A soros elnökség azt jelenti, hogy az EU tanácsának elnöki tisztségét félévente egy tagállam tölti be. A soros elnökség idején amely állam az elnöki pozíciót gyakorolja, annak a képviselői elnökölnek a Tanácshoz kötődő valamennyi testületben. A soros elnöki tiszteket betöltő tagország egyengeti az uniós döntéseket és jogszabálytervezeteket. A soros elnökség egyik sajátos megnyilvánulása a trojka. Ez azt jelenti, hogy a soros elnökségek trióban együttműködnek egymással. Ebben a közösségben megoszthatják tapasztalataikat, segíthetnek egymásnak a felkészülésben, együttműködhetnek feladataik ellátásában. Magyarország a spanyol- belga- magyar trojka tagja volt. közös programjuk volt, aminek fő pontjai a tagállamok gazdasági és pénzügyi rendszereinek javítása, az EU versenyképességének növelése és a pénzintézetek hatékonyabb felügyelete volt.⁷⁶

3.3.1. Az elnökség kezdete

Az elnökség kezdete előtt úgy tűnt a kormány érdektelen az elnökséggel kapcsolatosan. Nemzetközi viszonylatban úgy vélték, hogy hazánkat az átláthatóság hiánya jellemzi. Brüsszelben mindezen hatások következtében kétségek merültek fel a magyar elnökséggel kapcsolatban. Ebben az időben fogadták el Magyarországon az új médiatörvényt, ami

⁷⁵ http://www.tpf.hu/pages/content/index.php?page_id=11239

⁷⁶ http://www.szoval.eu/uploads/2012/01/magyar-elnokseg_hatteranyag1.pdf

szintén negatív visszhangot kellett hazánkkal szemben, felmerült az EU-ban, hogy alkalmasak vagyunk-e a tisztség ellátására.

3.3.2. Az elnökség céljai és eredményei

Mindezen történések ellenére Magyarország megkezdte az elnöki pozíció betöltését és 2011. január 10-én nyilvánosságra is hozta az Európai Bizottsággal egyeztetett ötven oldalas programját. Az elnökség mottója „Erős Európa” lett. Célkitűzéseink sikeresek voltak, annak ellenére, hogy a gazdaság és pénzügyi világválság hatással volt a fél éves időszakra. Az elnökség négy fő pontban határozta meg céljait.

Az első célja a gazdasági növekedés elősegítése, a munkahelyteremtés és a társadalmi befogadás volt. Az elnökség alatt a kialakult világválság miatt munkahelyteremtés és a gazdasági fejlődés volt az egyik legfőbb céljuk. Ebből kiindulva a magyarok a fenntartható gazdasági növekedést is ösztönözték. Szociális ügyek tekintetében a szegénység visszaszorítását, az európai romák integrációját és fiatalok munkahelyteremtését emelték ki. A magyaroknak a romák kérdéskörét tekintve sikerült elérniük, hogy az unió belátta ezzel a kérdéssel uniós szinten kell foglalkozni. Ebből született meg a romák integrációjáról szóló uniós keretstratégia. A stratégia keretén belül a tagállamoknak akcióprogramokat kell kidolgozniuk a roma kisebbség felzárkóztatására. Négy fő területre kell összpontosítaniuk: az oktatásra, foglalkoztatásra, lakhatásra és az egészségügyre. Fontos ezzel a céllal kapcsolatosan azt is kiemelni, hogy hazánknak sikerült lezárnia az első sikeres szemesztert is. Ez egy olyan folyamatot jelent, amely összefésüli a különböző gazdasági felületei folyamatokat.⁷⁷

A második céljuk a közös politikák megerősítése, alapvető értékeik és kohézióteremtő képességük megőrzése volt. Ennek keretében az elnökség nagy odafigyelést mutatott az élelmiszerek, víz és energia kérdésére. Felülvizsgálatra került a közös agrárpolitika és a közös energiapolitika. Mindezekon felül pedig sikerült lefektetni az európai vízpolitika alapját a Duna Régió Stratégia kidolgozásával. A fejlődésben lemaradt országok felzárkóztatására a kohéziós politikát vezették elő. A magyaroknak sikerült egy megállapodást kötniük a tagállamokkal, amely az együttes kötelezettségvállalásról szólt.

⁷⁷ http://www.szoval.eu/uploads/2012/01/magyar-elnokseg_hatteranyag1.pdf

Az energiapolitika terén pedig sikerült elfogadtatni az állam- és kormányfőkkel, hogy 2014-ig létre kell hozniuk az EU integrált energiapiacát. Ez garantálná a tagok energiabiztonságát. A közlekedéspolitikában is sikerült eredményeket elérni. Nagy jelentőségű volt, hogy a magyar elnökségnek adatott meg az, hogy lezárhatta a nehéz tehergépjárművek infrastruktúra- használati díjról szóló irányelvet. A közös politikák tekintetében viszont a génmódosított növényekkel kapcsolatos szabályozásban nem sikerült eredményeket elérni. Nem született olyan jogszabály, ami rugalmasságot biztosított volna a tagállamok számára a GMO- növények termesztésével kapcsolatosan.⁷⁸

Harmadik célként az Unió „polgár közelebbé” tételét tűzték ki. Ennek eléréséért szorosabbá kívánták tenni a rendőri és igazságügyi együttműködést, hogy a polgárok biztonságban érezhessék magukat és jogaikat érvényesíthessék. Ebben a témakörben fontos eredményként említhető elfogadásra került az európai polgári kezdeményezés, amely által a polgárok kezdeményezhetnek a Bizottságnál közös uniós fellépést, természetesen meghatározott témakörökben csak. Továbbá sikerült mélyíteni a kapcsolatot az észak-afrikai országokkal a bevándorlás tekintetében. A menekültügyi rendszer kiépítésében is történtek előrelépések ezen időszak alatt.⁷⁹

Negyedik céljuk a bővítési folyamat folytatása és hitelességének fenntartása volt. Célja volt hazánkna a Horvátországgal folytatott csatlakozási tárgyalások lezárása, ami sikerült is neki. Haladást értek el e téren Izlanddal kapcsolatban is, a magyar elnökség négy fejezetet nyitott meg és kettőt átmenetileg le is tudtak zárni.⁸⁰

3.4. Váratlan események

Egy elnökség számára felmerülhetnek olyan váratlan események, amelyekre nincs felkészülve. Ezen események alapvetően meghatározhatják sikerességét vagy akár kudarcát. Magyarország idején is merültek fel ilyen helyzetek, de felkészültek voltak. Megfelelő struktúrát és munkaszervezést állítottak fel, így kezelni tudták a nehézségeket.

⁷⁸ http://www.szoval.eu/uploads/2012/01/magyar-elnokseg_hatteranyag1.pdf

⁷⁹ http://www.szoval.eu/uploads/2012/01/magyar-elnokseg_hatteranyag1.pdf

⁸⁰ http://www.szoval.eu/uploads/2012/01/magyar-elnokseg_hatteranyag1.pdf

Nem várt események közé tartozott az euró zóna eseményei, a pénzügyi és gazdasági válság utóhatásai, a Japánban, a Közel- Keleten, illetve Észak- Afrikában történt események, valamint a kóliajárvány kitörése.

3.5. A magyar EU- elnökség külső szemmel

Igen vegyes volt a nemzetközi megítélés a magyar EU- elnökségről.

José Manuel Barroso: „ *A nagyon nehéz körülmények ellenére a magyar elnökség felnőtt a kihívásokhoz, és nagyon kompetensmunkát végzett a Tanács elnökeként*”⁸¹

Kiemelte, hogy a magyar elnökség nyitott volt a Parlamenttel való párbeszédre.

Jerzy Buzek:

Az Európai Parlament elnöke is elismerte Magyarország elkötelezettségét és teljesítményét. Az elnök azt mondta, hogy az elnökség nem csak a Parlament, de az európai gazdaság, a bővítés és a romák barátja is volt. Véleménye szerint erősebb és jobb Európát hagy maga után az elnökség.

Piotr Kaczyński:

A brüsszeli Centre for European Policy Research munkatársa szerint az elnökség az általuk képviselt ügyekben kitartottak. Bár az időszak elején rossz sajtóviszhangja volt, de a végére előtérbe kerültek a szakpolitikai sikerek.

Hannes Swoboda:

A szocialista frakció helyettese támadta Magyarországot szakpolitikai szempontból. Véleménye szerint nem voltak érdemi nagy kezdeményezések.

A német sajtó részéről voltak a legkarakteresebb kritikák a magyar elnökségről. Véleményt formált Süddeutsche Zeitung, Berliner Zeitung napilap is, akik megemlézték eredményeit, de hibáira is rávilágítottak.

⁸¹http://hazaeshaladas.blog.hu/2011/07/01/messzirol_nezve_a_magyar_eu_elnokseg_elso_osszegzo_ertekesei

4. A kötelezettségszegési eljárások

A tagállamokkal szemben a közösségi jog megsértése esetén úgynevezett kötelezettségszegési eljárást lehet indítani, ennek az alapja az EU működéséről szóló szerződés 258-260. cikkei. Ez az egyik leg súlyosabb eljárás. Ilyen eljárást az Európai Bizottság vagy más tagállam indíthat.

4.1. Az eljárás lépései

Ha a Bizottság úgy dönt, hogy adott ország valóban jogsértést követett el, egy hivatalos figyelmeztető levelet küld az érintett tagállamnak. Ebben arra kéri, hogy meghatározott határidőn belül (általában két hónap) tegyen észrevételt az üggyel kapcsolatosan. A választól vagy annak elmaradásától függően dönthet úgy a Bizottság, hogy indoklással ellátott véleményt küld a tagállamnak. Ebben kifejti, hogy véleménye szerint miért áll fenn a jogsértés, és felszólítja a tagállamot, hogy meghatározott határidőn belül (általában két hónap) tegyen eleget kötelezettségeinek. Ha az érintett ország nem tesz eleget az indoklással ellátott véleménynek a Bizottság az Európai Bírósághoz továbbítja az ügyet. Amennyiben a Bíróság is úgy ítéli, hogy megsértette a közösségi jogot, a tagállamnak kötelessége a megfeleléshez szükséges intézkedéseket megtenni. Abban az esetben, ha a tagállam nem tesz eleget az Európai Bizottság életének, úgy a Bizottság meghatározhat egy általány összeget vagy kényszerítő bírságot, amelyet ki kell fizetnie.⁸²

4.2. Folyamatban lévő kötelezettségszegési eljárások Magyarországgal szemben

2008. október 21 és 2009. április 28 között a Pannon Hőerőmű, a Csepeli Áramtermelő, a Tisza Erőmű, a Dunamenti Erőmű és a Budapesti Erőmű indított kereseteket Magyarországgal szemben, az általa hozott hosszú távú villamosenergia vásárlási megállapodások keretében nyújtott állami támogatásokról szóló határozata ellen. A Bizottság megállapította, hogy a határozat a termelők javára a közös piaccal összeegyeztethetetlen állami támogatást tartalmaz. Ezáltal a Bizottság elrendelte, hogy Magyarország semmisítse meg az állami támogatást és a jogtalanul kifizetett támogatást és a jogtalanul kifizetett támogatá-

⁸² http://tenytar.hu/elemlzes/minden_amit_kotelezettszegesi_eljarasrol_tudni_akart#.U1afp_1_uvU

sokat fizetesse vissza a termelőkkel. A tárgyalásokat az ügyben lefolytatták, de az ítélethirdetésre még várni kell.⁸³

2012. augusztus 1-jén egy elszámolási vita indult meg az EU és Magyarország között, aminek oka az volt, hogy 2009-ben a termelői szervezeteknek kifizetett nemzeti pénzügyi támogatások megtérítésével kapcsolatosan problémák merültek fel. Mivel hazánk 1 973 478 euró megtérítését igényelte, a Bizottság viszont csak 1 190 927 euró kifizetésre volt hajlandó. A jogvita alapja az, hogy az EU-nak az előzetesen bejelentett, becsült összeg alapján kell teljesíteni. A tárgyalás időpontját még nem tűzték ki.⁸⁴

2012. június 8-án a Bizottság eljárást indított Magyarországgal szemben az adatvédelmi biztos megbízatásának idő előtti megszüntetése miatt. Ennek kiinduló pontja az volt, hogy 2012. január 1-jét követően az adatvédelmi felügyelő hatóság a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság lett, és a változásokkal egyidejűleg vezetőjét is leváltották, annak ellenére, hogy megbízatása 2014-ig szólt, így Magyarország megsértette az uniós jogot. Tárgyalás már volt az ügyben, de ítélethirdetés a későbbiekben várható.⁸⁵

2013. szeptember 2-án a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság fordult a Bizottsághoz. Alapja az volt, hogy a Generali-Providencia Biztosító ajánlatott nyújtott be egy közbeszerzési eljárásban, amit a Nemzeti Adó- és Vámhivatal elutasított, azzal indokolva, hogy a céggel szemben jogerős ítélet van, amiben a szervezet már megsértette a versenyszabályokat. A biztosító ezt a döntést megtámadta és azt állította, hogy ez ellentétes az erre vonatkozó uniós irányelvvel. Az ügyben írásbeli eljárás zajlik.⁸⁶

2013. november 5-én a Fővárosi Törvényszék fordult az Európai Bizottsághoz, hogy állapítsa meg, hogy a fogyasztói érdekegyesítés költségesebbé tétele összhangban van-e az uniós fogyasztóvédelmi joggal. Ennek alapja az volt, hogy magánszemélyek egy lakásvá-

⁸³ <http://www.jogiforum.hu/hirek/30956>

⁸⁴ <http://www.jogiforum.hu/hirek/30956>

⁸⁵ <http://www.jogiforum.hu/hirek/30956>

⁸⁶ <http://www.jogiforum.hu/hirek/30956>

sárlási kölcsönszerződés semmiségének megállapítását kérték egy járásbíróstól, ők viszont az ügyet átadták a törvényszéknek, ami viszont jóval nagyobb költséggel járt, ebből kifolyólag kérték a Törvényszéket, hogy rakják vissza az ügyet a járáshoz. Jelenleg az ügyben írásbeli eljárás folyik.⁸⁷

2013. november 20-án a Pesti Központi Kerületi Bíróság fordult a Bizottsághoz. Egy olyan ügyben, amelyben egy osztrák vállalkozás 2007-ben szerződést kötött egy magyar céggel marhahús feldolgozásról. A magyar cég jogi tanácsadást kért, hogy ez nem esik-e a szolgáltatások és a munkaerő szabad áramlása tekintetében az Ausztria által tett átmeneti korlátozások hatálya alá. A jogi tanácsadók azt mondták nem, de az osztrák hatóságok mégis megbüntették az osztrák vállalatot, akik a bíróságot a magyarokkal fizették meg. Ezután a magyar vállalat indított kártérítési eljárást a jogi tanácsadók ellen. A magyar bíróság a Bizottságtól várja a választ arra, hogy az osztrák hatóság valóban jogszerűen hivatkozik-e az átmeneti korlátozásokra. Az ügyben írásbeli eljárás van folyamatban.

4.3. A megszűnt eljárások

A megszűnt eljárások közé tartoznak:

A 2007. január 29-én a Bizottság által indított eljárás Magyarországgal szemben, mivel nem teljesítette a Tanácsnak a harmadik országok huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező állampolgárainak jogállásával kapcsolatos 2003/109/EK irányelvet. Végül az Országgyűlés 2006 decemberében elfogadta a 2007. évi I. és II. törvényt, így az eljárást megszüntették ellene.⁸⁸

2008. augusztus 13-án indított eljárás is, amit szintén a Bizottság kezdeményezett hazánkkal szemben. Az eljárás tárgya az volt, hogy Magyarország nem tartotta be a befektetési vállalkozások és hitelintézetek tőke megfelelésről szóló 2006/49/EK irányelvet. Az ügy kimenetele végül az lett, hogy a Bizottság 2009-ben elállt a keresettől.⁸⁹

⁸⁷ <http://www.jogiforum.hu/hirek/30956>

⁸⁸ http://tenytar.hu/elemzes/minden_amit_kotelezettszegesi_eljarasrol_tudni_akart#.U1afp_1_uvU

⁸⁹ http://tenytar.hu/elemzes/minden_amit_kotelezettszegesi_eljarasrol_tudni_akart#.U1afp_1_uvU

2010. június 1-jén a Bizottság által indított eljárás, amelyet azért indítottak meg, mivel hazánk nem teljesítette a közös hozzáadott-értékadó-rendszerről szóló 2006/112/EK tanácsi irányelvet. A bíróság 2011. július 28-i ítéletében kimondta, hogy Magyarország nem teljesítette a kötelezettségeit. Az eljárás elítélte Magyarországot.⁹⁰

4.4. A várható kötelezettségszegési eljárások

Várható, hogy az Európai Bizottság kötelezettségszegési eljárást fog indítani Magyarország ellen a magyar étkezési és szabadidő utalványok miatt. A Bizottság már 2013. évben jelezte, hogy szerinte a SZÉP- kártyán és az Erzsébet- utalványon alapuló rendszer EU-s jogba ütközik. Abban az esetben, ha a bíróság, úgy dönt, hogy a kifogásoltak ellentétesek az uniós joggal a magyar jogalkotásnak azonnal meg kell szüntetnie őket. Ha a magyar fél nem teljesíti a bírósági döntést, vele szemben pénzbírságot szabhatnak ki.

5. A túlzott deficit eljárás

Túlzott deficit eljárásról akkor beszélhetünk, ha a tagállamok a Maastrichti szerződésben rögzített fenntartható államháztartási helyzetre vonatkozó követelményeket nem tartják be. A fenntartható államháztartást a szerződés két feltétellel állapítja meg, az egyik az, hogy a költségvetés éves hiánya nem haladhatja meg a 3%-ot, a másik az, hogy a bruttó államadósság nem lépheti túl az éves GDP 60%-át. Ennek meglétét az Európai Bizottság vizsgálja. A Bizottság azt tanulmányozza, hogy a tervezett vagy tényleges költségvetési hiánynak a bruttó hazai termékekhez viszonyított aránya túllépi-e meghatározott értéket. Az eljárás megindítása alól két kivétel határoztak meg:

1. ha a költségvetési hiány aránya folyamatosan vagy arányban csökkent, és elért egy, a 3%-ban meghatározott referenciaértékhez közeli szintet
2. lehet átmeneti és kivételes a túlzott deficit, az arány közel 3%-os marad⁹¹

⁹⁰ http://tenytar.hu/elemlzes/minden_amit_kotelezettsegszegesi_eljarasrol_tudni_akart#.U1afp_1_uvU

⁹¹ <http://www.ma.hu/belfold/125084/%20Mi%20is%20az%20a%20tulzottdeficiteljaras>

5.1. Az eljárás menete

A költségvetési politikáért a tagállamok kormányai felelnek. Ezt felügyeli az Európai Bizottság. Ha egy tagállam nem felel meg az elvárásoknak, vagyis a tagállamban túlzott hiány alakult ki, a Bizottság jelentést készít, azt a jelentést pedig a tagállamok által öt évre kinevezett bizottság megvizsgálja. Figyelembe veszik azért az érintett tagállam észrevételeit. Ezután általános értékelést tesznek és minősített többséggel döntenek arról, hogy valóban fennáll-e a túlzott hiány. Ha fennáll a hiány, a Tanács az ajánlásokat tesz az érintett tagállamnak. Abban az esetben, ha az ajánlásokat meghatározott időn belül nem teljesíti, a Tanács felszólítja a tagállamot, hogy hozzon intézkedéseket a hiány csökkentésére. A túlzott deficit eljárás végén akár a GDP fél százalékára rúgó büntetést is kiszabhatnak.⁹²

Magyarország ellen 2004 óta folyt ezen eljárás, ami elég sok gazdasági hátránnyal járt. 2013. június 21-én azonban az EU megszüntette Magyarországgal szemben az eljárást. A Bizottság már május végén javasolta, hogy szüntessék meg Lengyelországgal, Litvániával, Magyarországgal, Olaszországgal és Romániával szemben a túlzott deficit eljárást. Varga Mihály úgy fogalmazott az eljárás megszüntetéséről *„Ebben a döntésben benne van az elmúlt évek jelentős államháztartási javulása, benne van az adósság mértékének a csökkentése, benne van az (...), hogy a deficit mértékét sikerült három százalék alá szorítanunk, és ezzel kellett volna kezdenem- ebben benne van az elmúlt három év munkája, az ország lakosságának munkája, hiszen ebben nagyon komoly szerep hárult a lakosságra, a közvéleményre, hogy ezek az intézkedések sikeresek legyenek.”*

Az eljárás megszüntetésével kapcsolatosan olyan vélemények is vannak, hogy ez által hazánk gazdasági recesszióba került. Mivel megfelelő növekedés nélkül csak újabb megszorítások árán lehet fenntartani a hiánycélt. Ami ahhoz vezethet, hogy Málta sorsára kerülünk, azaz újra megindítják hazánk ellen az eljárást.⁹³

⁹² <http://www.ma.hu/belfold/125084/%20Mi%20is%20az%20a%20tulzottdeficiteljaras>

⁹³ http://tenytar.blog.hu/2013/06/25/nagy_arat_fizetunk_a_tulzottdeficit-eljaras_megszunteteseert

6. Kérdőíves felmérés és elemzése

6.1. A kérdőíves felmérés célkitűzései

Célom az volt, hogy felmérjem:

- 1.mennyire ismerik Karon belül a földmérő, illetve igazgatásszervező hallgatók az Európai Uniót, illetve a Karon kívül mennyire ismerik az EU-t
- 2.melyik korosztály az, aki jobban ismeri az EU-t, a 18 éven aluliak, 18-40 év közöttiek vagy a 40 év felettiek
- 3.az emberek véleménye szerint miben segít a legtöbbet az Európai Unió tagság számunkra

6.2. Hipotézisek

A kérdőív összeállításakor azt feltételeztem, hogy:

- 1.a Karon belül az igazgatásszervező hallgatók fogják jobban ismerni az Európai Uniót
- 2.a 18 és 40 év közöttiek azok, akiknek a legmegfelelőbbek a témáról való ismereteik
- 3.a legtöbben az külföldi munkát, külföldön való tanulást fogják a legnagyobb előnyként említeni

6.3. A kérdőív

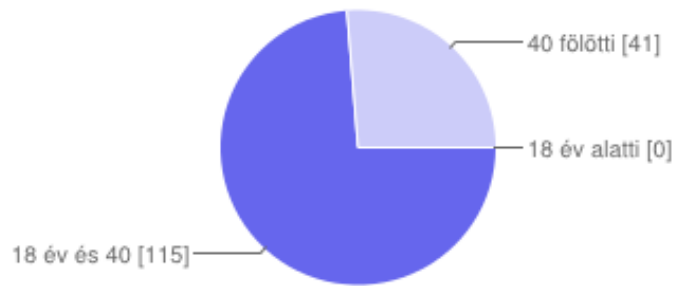
A végleges kérdőív 22 kérdésből áll. Ezek mindegyike zárt kérdés. Voltak kérdések, ahol több választ is be lehetett jelölni, ezért nem tudok mindig 100%-kal számolni.

6.4. A kérdőívek kiértékelése

156 darab kitöltött kérdőívet elemeztem, és az alábbi eredményekre jutottam.

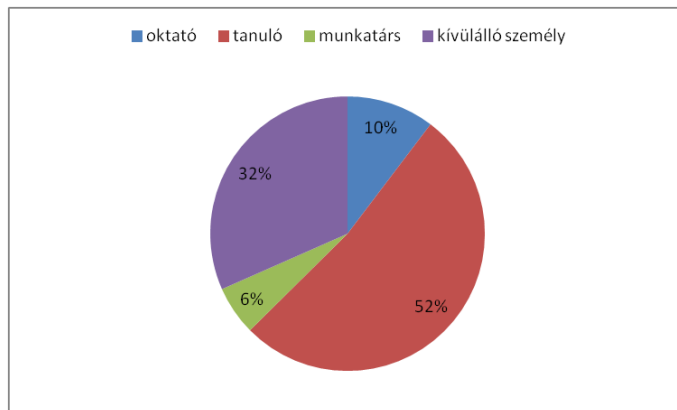
1. kérdés: Életkora?

Válaszok: A véleménynyilvánítók közül, azaz 156 főből 115 fő 18 és 40 közötti (74%), 41 fő 40 fölötti (26%)

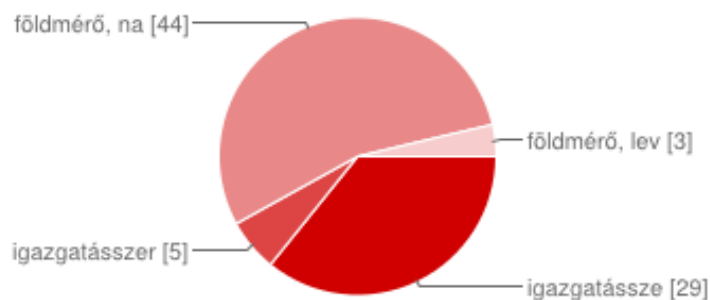
2. kérdés: Ön milyen pozíciót tölt be a GEO-n belül?

Válaszok: A 156 főből 16 fő oktató (10,3%), 81 fő tanuló (52%), 9 fő munkatárs (5,8%) és 49 fő kívülálló személy (31,4%)

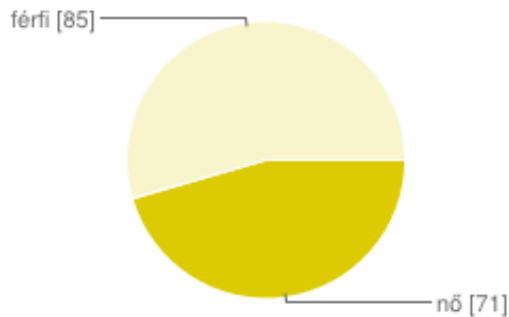
3. kérdés: Ha Ön hallgató milyen szakos?

Válaszok: A 81 fő tanulóból 29 fő (36%) igazgatásszervező, nappali tagozaton, 5 fő (6%) igazgatásszervező, levelező tagozaton, 44 fő (34%) földmérő, nappali tagozaton, 3 fő (4%) földmérő, levelező tagozaton.

4. kérdés: Neme?

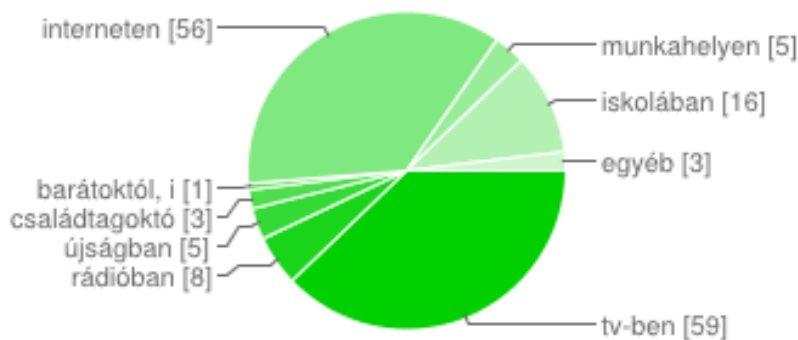
Válaszok: 156 főből 71 fő (46%) nő és 85 fő (54%) férfi.

5. kérdés: Hol hall leggyakrabban az EU-ról?

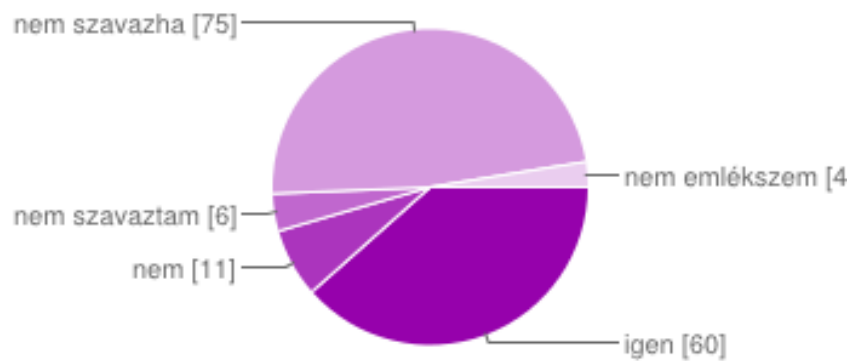
Itt több válasz is megadható volt, a kitöltők közül

59-en tv-ben (38%), 8-an rádióban (5%), 5-en újságban (5%), 3-an családtagoktól (2%), 1 barátoktól, ismerősöktől (1%), 56-an interneten (36%), 5-en munkahelyről (3%), 16-an iskolában (10%) és 3-an egyéb helyről (3%).

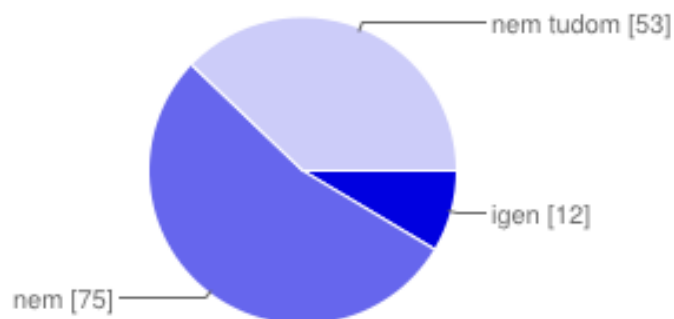
6. kérdés: Ön egyetértett azzal, hogy Magyarország csatlakozzon az Európai Unióhoz a 2002. április 12-én tartott népszavazáson?

Válaszok: A kitöltők közül 60 egyetértett vele (38%), 11 nem (7%), 6 nem szavazott (4%), 75 nem szavazhatott (48%) és 4 nem szavazhatott (3%).

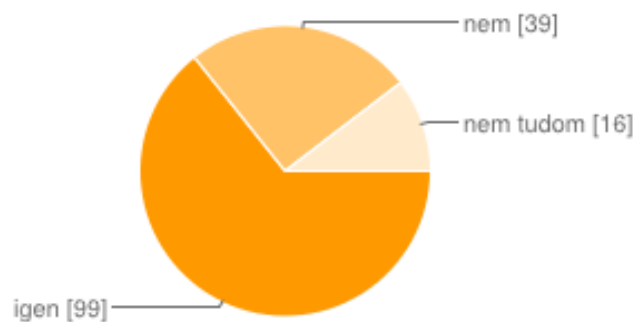
7. kérdés: Az eltelt évek távlatában megváltoztatná a szavazáskor tett voksát?

Válaszok: A 156 főből 12 fő igen (9%), 75 fő nem (54%) és nem tudja 53 fő (38%).

8. kérdés: Jelen pillanatban egyetértene a csatlakozással?

Válaszok: Megváltoztatná 99 fő (64%), nem változtatná meg 39 fő (25%) és nem tudja 16 fő (10%).

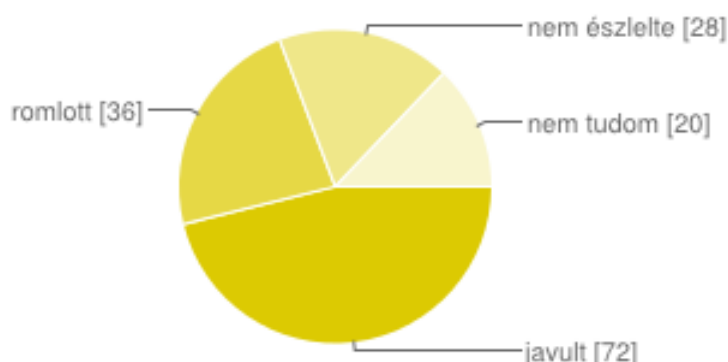
9. kérdés: Ön szerint miben nyújt segítséget az EU?

Itt több válasz is megadható volt. Válaszok: A válaszadók szerint, a munkalehetőségben 71 fő (15%), gazdasági fejlesztésben 79 (16%), külföldi munkavállalásban 93 (19%), külföldi ösztöndíjakban 95 fő (20%), fogyasztóvédelemben 12 fő (2%), felnőttképzésben 11 fő (2%), nyelvtanulásban 72 fő (15%) és egyéb 33 fő (7%) választotta.

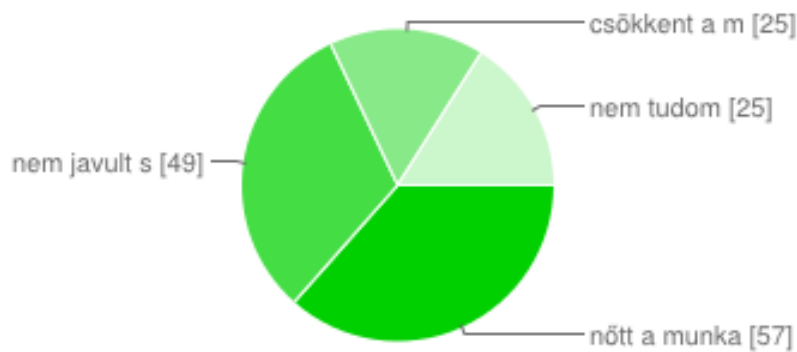
10. kérdés: Mit gondol milyen hatással volt az EU a magyar gazdaság fejlődésére?

Válaszok: A 156 kitöltő közül 72 fő (46%) tartja úgy, hogy javult, 36 fő (23%) szerint romlott, 28 fő (18%) véleménye az, hogy nem észlelt változást és 20 főnek (13%) nem tudja.

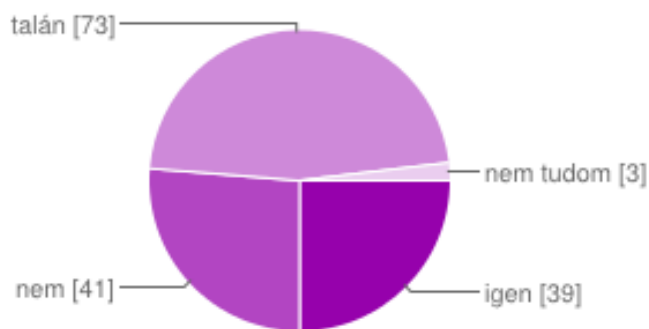
11. kérdés: Mit gondol milyen hatással volt az EU a munkahelyteremtésre?

Válaszok: A kitöltő 156 főből 57 fő (37%) szerint nőtt a munkahelyek száma, 49 fő szerint (31%) nem javult semmit, 25 fő szerint (16%) csökkent a munkahelyek száma és 25 fő (16%) nem tudja.

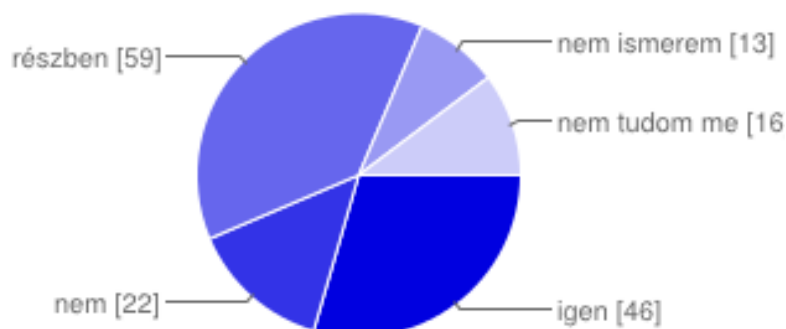
12. kérdés: Mit gondol, Magyarország tudja tartani az EU által támasztott követelményeket?

Válaszok: A véleményezők szerint a 156 főből, 39 fő (25%) szerint igen, 41 fő szerint (26%) nem, 73 fő szerint (47%) talán és 3 fő (2%) nem tudja.

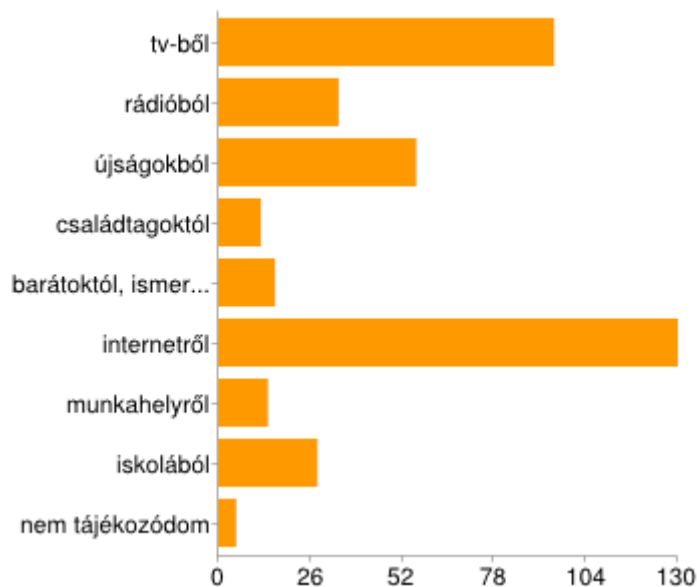
13. kérdés: Mit gondol, jogosak a Magyarországgal szemben indított kötelezettség szegési eljárások?

Válaszok: 156 főből 46 fő (29%) úgy véli, hogy jogosak, 22 fő (14%), hogy nem, 59 fő (38%), hogy részben, 13 fő (8%), hogy nem ismeri és 16 fő (10%) nem tudja megítélni.

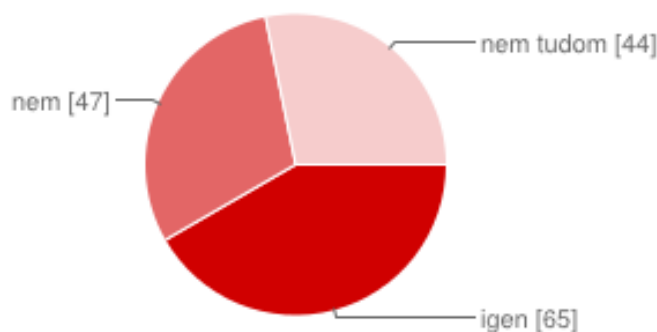
14. kérdés: Honnan tájékozódik az EU-ról?

Válasz: Itt is több válasz volt adható. A 156 kitöltő az alábbiakat jelölte be, 95-en tv-ből, 34-en rádióból, 56-an újságból, 12-en családtagoktól, 16-an barátoktól, ismerősöktől, 130-an internetről, 14-en munkahelyről, 28-an iskolából és 5-en azt válaszolták, hogy nem tájékozódnak az EU-ról.

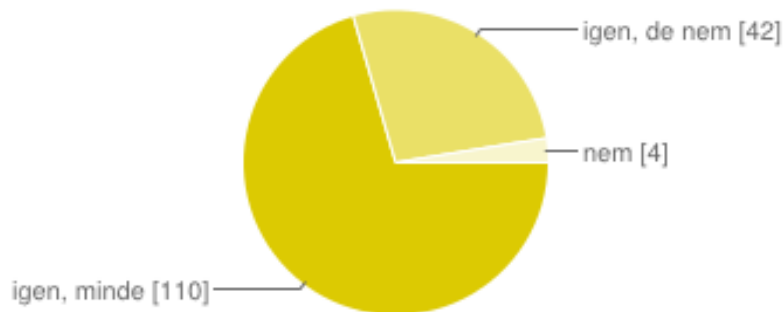
15. kérdés: Tudja-e, hogy Magyarország mennyi összeghez jut az EU támogatások révén?

Válasz: A válaszadók közül 65-en (42%) tudják, 47-en (30%) nem és 44-en (28%) nem tudják.

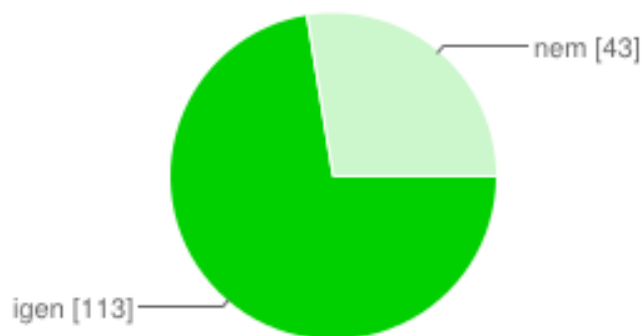
16. kérdés: Ismeri az alábbi uniós intézményeket?

Válaszok: 110-en (71%) azt vallották ismerik mindegyiket, 42-en (27%) azt, hogy igen, de nem mindegyiket és 4-en (3%) azt, hogy nem ismerik őket.

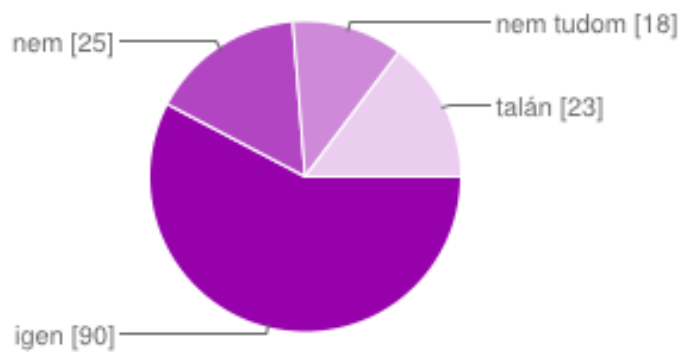
17. kérdés: Tudja mikor lesz az Európai Parlament képviselőinek választása Magyarországon? (2014.05.25)

Válaszok: A véleménynyilvánítók közül 113-an (72%) tudták és 43-an (28%) nem tudták.

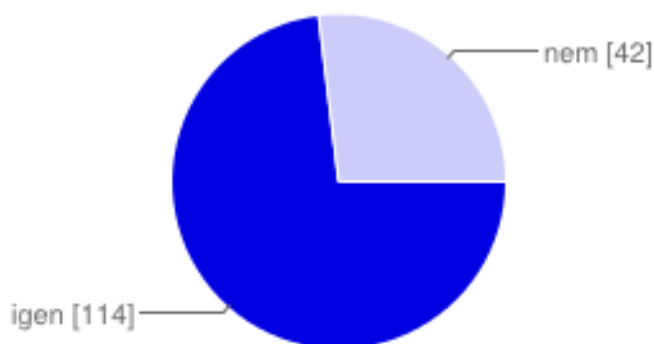
18. kérdés: Kíván szavazni az Európai Parlamenti választáson?

Válaszok: 156 főből 90 fő (58%) kíván részt venni, 25 fő (16%) nem, 18 fő (12%) nem tudja és 23 fő (15%) talán elmegy szavazni.

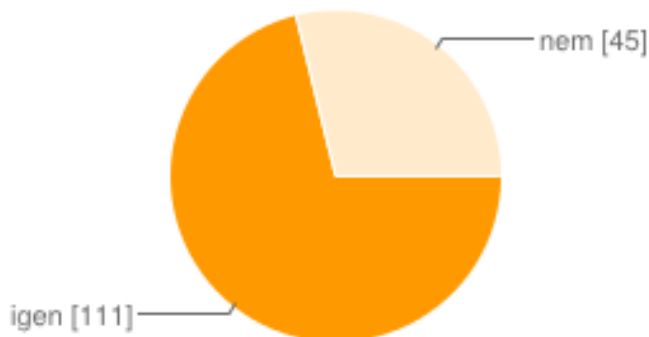
19. kérdés: Tudja mi a tétje az EP választásoknak?

Válaszok: A véleményezők közül 114-en (73%) tudják és 42-en (27%) nem tudja.

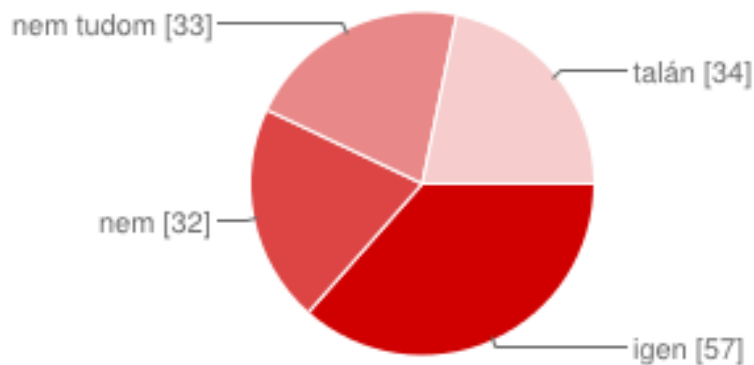
20. kérdés: Tudja, hogy Magyarország a befizetésével szemben jelentősen több támogatáshoz jut?

Válaszok: A 156 főből 111-en (71%) tudják és 45-en (27%) nem tudják.

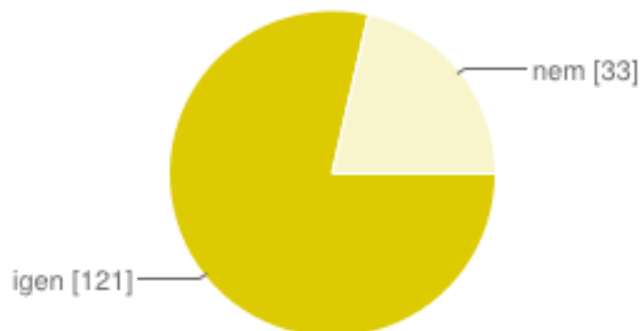
21. kérdés: Ön szerint alkalmaznak Magyarországgal szemben kettős mércét?

Válaszok: 57-en (37%) úgy vélik igen, 32-en (21%) nem, 33-an (21%) nem tudják, és 34-en (22%) úgy gondolják, talán alkalmaznak kettős mércét.

22. kérdés: Tudja, hogy a Geo épületében végzett felújításokkal járó költségek jelentős része EU- s támogatásból finanszírozták?

Válaszok: A válaszadók 79%-a, azaz 121-en tudták és 21%- a 33-an nem tudták.

6.5. Kiértékelés a kérdőívre adott válaszok alapján

Azt feltételeztem, hogy az igazgatásszervezők fogják jobban ismerni az Európai Uniót, ami a kérdőív értékelése alapján valósnak mutatkozott. Ennek oka az lehet, hogy az igazgatásszervező hallgatók részesülnek külön Európai Unióról szóló oktatásban az egyetemen. Másik feltételezésem az volt, hogy a 18-40 év közöttieknek nagyobb a tudásuk az Európai Unióról. Ezen feltevés is igaznak minősült, már csak abból a szempontból, hogy a kérdőívet a 18 és 40 év közöttiek töltötték ki a legtöbben. Ezen kívül az is igazolja állításomat, hogy ők vannak abban, korosztályban, akik ezekben a kérdésekben a legérin-

tettebbek. Harmadik gondolatom az volt, hogy legtöbben lehetőségként a külföldön való munkát és külföldön való tanulást fogják választani. Elképzelésemnek megfelelő válaszokat adtak a legtöbben, ami meglepetésként ért, hogy sokan a nyelvtanulást is választották, amire én nem számítottam.

Összegzés

Dolgozatomban megkíséreltem bemutatni az Európai Unió kialakulását, Magyarország csatlakozási folyamatát az Európai Unióhoz, beilleszkedését és azt, hogyan teljesíti a kötelezettségeit.

A vizsgálódásaim, kutatásaim alatt elmondhatom, hogy én is nagyobb tudásra tettem szert az Európai Unióval és hazánk helyzetével kapcsolatban. Megállapítottam, hogy Magyarországnak igen sokat kellett ahhoz teljesítenie, dolgoznia, hogy tagállammá válhasson, viszont kitartásának köszönhetően sikerült elérnie célját. Világossá vált számomra az is, hogy rengeteg elvárásnak kell azóta is megfelelnie, hogy teljes tagja lehessen az egységnek. Az általam vizsgált két területen is (környezetvédelem, oktatás) számos előírásnak kellett, kell a mai napig eleget tennie, szerencsére e területeken igen jól be tudta tartani az Európai Unió által előírtakat. Azonban vannak hiányos részek, amelyek miatt az Európai Bizottság számtalan kötelezettségszegési eljárást indított Magyarország ellen, sőt még várható, hogy további eljárásokat fog megindítani ellenünk.

Az általam készített kérdőívre adott válaszokból is azt le tudtam szűrni, amit feltételeztem. Az emberek tudása nem teljes körű az Európai Unióról, ami valamilyen szinten az érdektelenségük miatt is van, valamint azért mert nem részesülnek kellő tájékoztatásban. Igaznak mutatkozott azon feltételezésem is, hogy az emberek, ha tehetnék, nem támogatnák a csatlakozást a mostani álláspontjuk szerint. Az Európai Unió által nyújtott lehetőségek közül, a külföldi munkavállalást, illetve a külföldön való tanulást választották a legtöbben, mint előnyt.

Felhasznált irodalom:

1. Bernek Ágnes, Kondorosi Ferenc, Nemerkenyi Antal, Szabó Pál: Az Európai Unió (2003), Cartographia Kft.
2. B. Mátyus Gyöngyi- Bori István: Történelem érettségi témavázlatok II. Emelt szinten (2006), Amtak Bt az anyukák és nevelők kiadója
3. Balázs Péter: Az Európai Unió külpolitikája és a magyar- EU kapcsolatok fejlődése (2002) KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft
4. Balázs Péter: Magyarország és Európa 20 év után (2011) Napvilág kiadó
5. Farkas Beáta, Várnay Ernő: Bevezetés az Európai Unió Tanulmányozásába (2000), Jatepress
6. Izikné Hedri Gabriella: Magyarország a kibővülő Európai Unióban (2006), Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó
7. Jánosi Rita, dr. Törke András István- Plurimus Unum Gondolatok Európa egységéről, Egyetemi tanulmányok (2008), Kaloprint Nyomda Kft., Kalocsa
8. J. Nagy László: Az európai integráció politikai története (2001), Maxim Könyvkiadó Kft.
9. Kerényi Attila: Európa természet- és környezetvédelme (2002), Nemzeti Tankönyvkiadó
10. Közigazgatási szakvizsga- Általános közigazgatási ismeretek- V. modul az Európai Unió szervezete, működése és jogrendszere, Nemzeti Közszerzői Egyetem
11. Száray Miklós: Történelem III. (2007), Nemzeti Tankönyvkiadó

Internetes források:

- TÁMOP 4.1.2. pályázat keretein belül, Környezetvédelem (2008), http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0032_kornyeztvedelem/ch09.html
- Dr. Damjanovich Imre: Az Európai Unió Környezetpolitikája és a magyar csatlakozás <http://inventor.hu/ceco/kock/konyv/eu-mo.pdf>
- Nemzeti erőforrás Minisztérium- Az Európai Unió és az oktatás, képzés: <http://www.nefmi.gov.hu/europai-unio-oktatas/europai-unio-oktatas>
- Tempus Közalapítvány http://www.tpf.hu/pages/content/index.php?page_id=579

- Oktatás és képzés: http://zskflnk.uw.hu/nk/EU_Oktatas&kepzes.htm
- Tempus Közalapítvány http://www.tpf.hu/pages/content/index.php?page_id=11239
- Szóval?.eu- Az Európai Unió Tanácsának magyar elnöksége (2012)
http://www.szoval.eu/uploads/2012/01/magyar-elnokseg_hatteranyag1.pdf
- Kozma Levente: Messziről nézve: a magyar EU-elnökség első, összegző értékelései (2011):http://hazaeshaladas.blog.hu/2011/07/01/messzirol_nezve_a_magyar_eu_elnokseg_elso_osszegzo_ertekelese
- Minden, amit a kötelezettségszegési eljárásról tudni akart, (2012)
http://tenytar.hu/elemzes/minden_amit_kotelezettsegszegesi_eljarasrol_tudni_akart#.U1afp_l_uvU
- Magyar ügyek Európában - Folyamatban lévő magyar vonatkozású ügyek az Európai Unió Bírósága előtt (2013): <http://www.jogiforum.hu/hirek/30956>
- Minden, amit a kötelezettségszegési eljárásról tudni akart (2012)
http://tenytar.hu/elemzes/minden_amit_kotelezettsegszegesi_eljarasrol_tudni_akart#.U1afp_l_uvU
- Túlzott deficit eljárás
- <http://www.ma.hu/belfold/125084/%20Mi%20is%20az%20a%20tulzottdeficiteljaras>
sNagy árat fizetünk a túlzott deficit eljárás megszüntetéséért:
http://tenytar.blog.hu/2013/06/25/nagy_arat_fizetunk_a_tulzottdeficit-eljaras_megszunteteseert
- Ténytár(2013)
http://tenytar.blog.hu/2013/06/25/nagy_arat_fizetunk_a_tulzottdeficit-eljaras_megszunteteseert

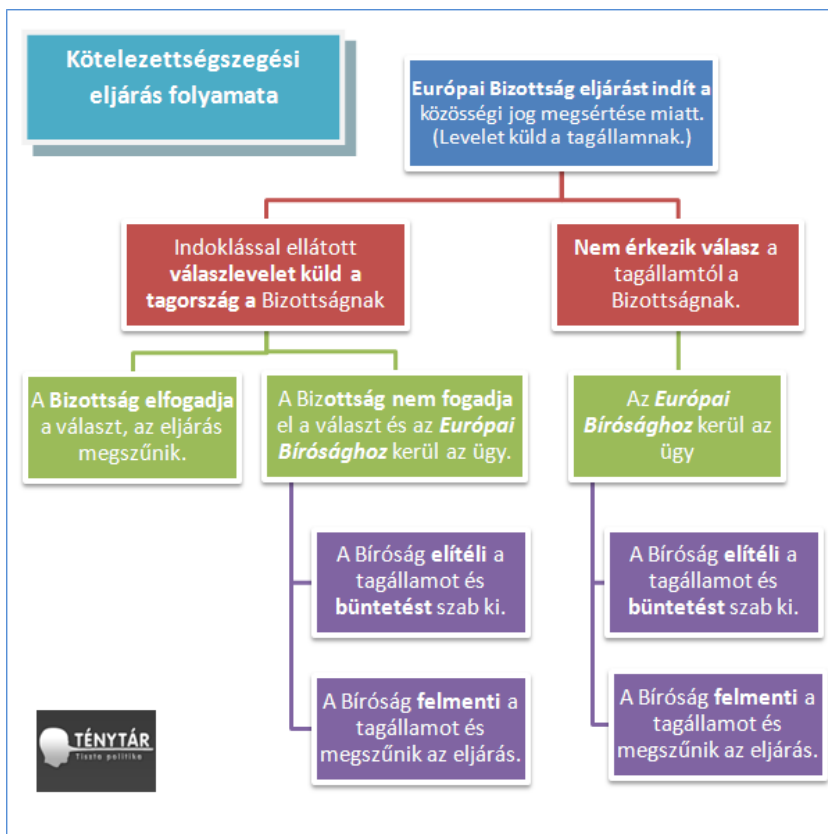
1. Európai Unió zászlaja

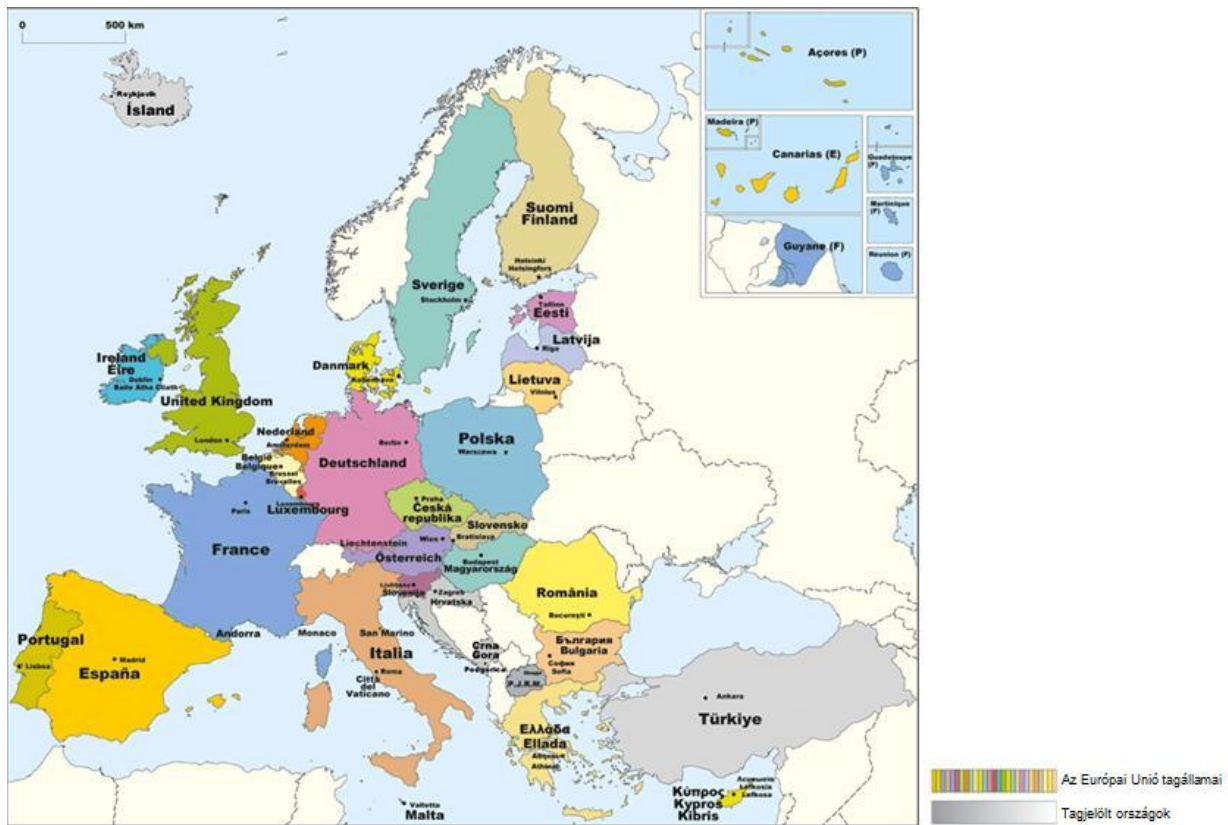
2. A csatlakozási szerződés aláírása, Athén

3. Időkerék, Budapest

4. Kötelezettségszegés eljárás menete

5. Az EU tagországai, 2014